

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM A.B.D.
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTAPLARI HAKKINDA ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

101930
Y.A. İLKÖĞRETİM KURULU
DENEYİM MERKEZİ

SERDAL SEVEN

101930

DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. NURETTİN GÜLMEZ

MANİSA
2001

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu:

Üniv.kodu:

Not:Bu Bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı: Seven

Adı: Serdal

Tezin Türkçe Adı: İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Tezin Yabancı Adı: Teachers and Student's Options About Elementary Education's Social Studies Text Books.

Tezin yapıldığı

Üniversite: Celal Bayar Üniv.

Enstitüsü: Sosyal Bilimler

Yılı:2001

Diğer kuruluşlar:

Tezin Türü: 1-Yüksek Lisans
2-Doktora
3-Tıpta Uzm.
4-Sanatta Yeterlilik

Dili: Türkçe
Sayfa Sayısı:
Referans Sayısı

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd.Doç.Dr.

Adı: Nurettin

Soyadı: Gülmez

Ünvanı:

Adı:

Soyadı:

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Sosyal Bilgiler
- 2- İlköğretim
- 3- Ders Kitabı
- 4- Öğretmen
- 5- Öğrenci

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Social Studies
- 2- Elementary Education
- 3- Text Book
- 4- Teacher
- 5- Student

Tarih: 05-10-2001

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu:

Üniv.kodu:

Not:Bu Bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tezin Yazarının

Soyadı: Seven

Adı: Serdal

Tezin Türkçe Adı: İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Tezin Yabancı Adı: Teachers and Student's Options About Elementary Education's Social Studies Text Books.

Tezin yapıldığı

Üniversite: Celal Bayar Üniv.

Enstitüsü: Sosyal Bilimler

Yılı:2001

Diğer kuruluşlar:

Tezin Türü: 1-Yüksek Lisans

2-Doktora

3-Tıpta Uzm.

4-Sanatta Yeterlilik

Dili: Türkçe

Sayfa Sayısı:

Referans Sayısı

Tez Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd.Doç.Dr.

Adı: Nurettin

Soyadı: Gülmez

Ünvanı:

Adı:

Soyadı:

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Sosyal Bilgiler
- 2- İlköğretim
- 3- Ders Kitabı
- 4- Öğretmen
- 5- Öğrenci

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Social Studies
- 2- Elementary Education
- 3- Text Book
- 4- Teacher
- 5- Student

Tarih: 05-10-2001

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, 2000-2001 öğretim yılında ilköğretim 4,5,6,7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenciler ve öğretmenlerin düşüncelerini belirlemektir.

Araştırmada, 2000-2001 öğretim yılında okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarına yönelik; 7 İlde bulunan 18 ilköğretim okulunun 4,5,6,7. sınıflarında okuyan 1367 öğrenci ve bu öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerine giren 60 öğretmenin verdikleri cevaplar üzerinde çalışılmıştır.

Araştırma betimsel niteliktedir. Araştırmada, veriler öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı uygulanan anket formlarıyla elde edilmiştir. Anketler, örneklem olan 1367 öğrenci ve araştırmanın öğretmen evrenine (60 öğretmene) uygulanmak üzere, alt problemlere cevap aramak amacıyla hazırlanmıştır. Anketler toplanıp puanlandıktan sonra, yüzdellik ve Hipotez testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma Sonucunda; Öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda 4, 5, 6, 7. sınıflarda Sosyal Bilgiler ders kitaplarının, Fiziksel durum; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan, vb. durum; içerik; hazırlık ve değerlendirme soruları açılardan bazı sorunlar taşıdığı görülmüştür. Ayrıca, Sosyal Bilgiler ders kitaplarıyla ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında büyük oranda farklılıklar bulunmuştur.

ABSTRACT

The aim of this search is to evaluate the physical condition of Social Studies Text Books which is taught in 4th 5th 6th and 7th class of elementary education in the educational year of 2000-2001 and contents of these books; maps, drawings, photographs, scales, illustration and extra features to determine the thoughts of students and teachers about features of preparations questions.

In this research, relating to Social Studies Text Books which were taught in 2000-2001 educational year, it was studied about the answers of 1367 students from 18 primary in 7 provinces and 60 teachers who were teaching Social Studies to students.

The research is a descriptive study. In this research, data were collected by applying different questionnaires to the students and teachers. These questionnaires were prepared in order to be applied to the 1367 students and 60 teachers to find answers to the sub-questions . After picking up and scoring these questionnaires data were analyzed using percentage and hypothesis test.

As a conclusion; according to the opinions of teachers and students who were 4th, 5th, 6th, 7th. class. It has found Social Studies text books have some problems with their map, drawings, photographs, illustration plan and etc.; contents; preparation and evaluation questions . In addition it has been found that there are very considerable differences between the opinions of teachers and students, about Social Studies text books.

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri“ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
01.10.2001
Serdal SEVEN

TUTANAK

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün.....tarih ve
.../...sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 8. maddesine
göre İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı Yüksek Lisans öğrencisi
Serdal SEVEN'in "İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci
Görüşleri" konulu tezi incelenmiş ve aday/.....tarihinde saat00'da jüri önünde tez
savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık
süre içinde gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim Dallarından jüri üyelerince
sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin
.....olduğuna oy.....ile karar
verildi.

ÖNSÖZ

Günümüzde, teknolojinin hızlı gelişimine rağmen, hala birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de ders kitapları Eğitimde önemli bir yere sahiptir. Bu durumda ders kitabının nitelikleri öğrenci ve öğretmenin eğitim durumunu düzenlemesinde rehber vazifesi görmektedir. Öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitabına yönelik görüşleri ders kitaplarının eksik yönlerini ve eğitim durumuna etkisini ortaya çıkarmakla ders kitaplarının hazırlanmasında daha dikkatli olunmasını sağlayacaktır.

Bu çalışmada, Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkında öğrenci ve öğretmenlerin görüşleri araştırılmıştır.

Araştırma çalışmalarının her aşamasında katkı ve desteğini esirgemeyen danışmanım, hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurettin Gülmez'e, Doç.Dr. Nihat Aycan'a, Yrd.Doç.Dr. Şeref Tan'a, ankete cevap veren öğretmen ve öğrencilere, Okul müdürlerine teşekkürü borç bilirim.

Serdal SEVEN
Eylül- 2001- Manisa

İÇİNDEKİLER

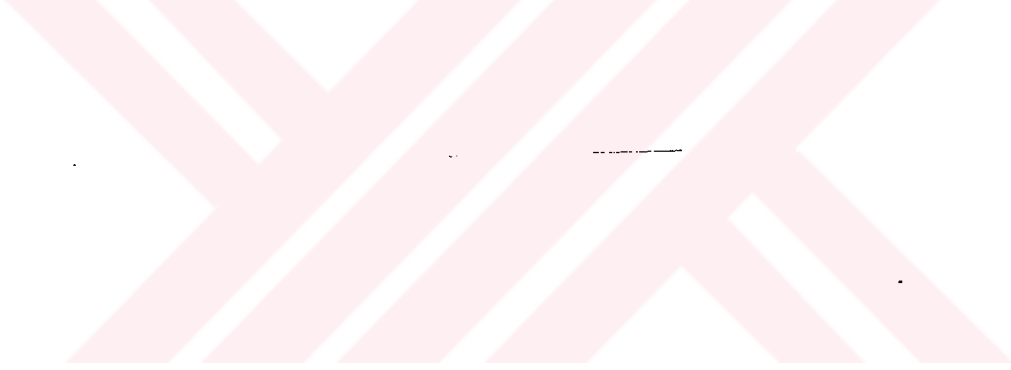
ÖZET.....
SUMMARY.....
ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
TABLolar.....	III
KISALTMALAR.....	IV
GİRİŞ.....	V
BÖLÜM 1.....	1
PROBLEM DURUMU.....	1
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	13
PROBLEM CÜMLESİ.....	14
ALT PROBLEMLER.....	14
SAYILTILAR.....	15
TANIMLAR.....	15
SINIRLILIKLAR.....	16
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	17
BÖLÜM 2.....	25
YÖNTEM.....	25
EVREN.....	25
ÖRNEKLEM.....	26
VERİLERİN TOPLANMASI.....	27
ANKETLERİN HAZIRLANMASI.....	27
VERİLERİN ANALİZİ.....	30
BÖLÜM 3.....	31
BULGULAR VE YORUMLARI.....	31
GİRİŞ SORULARI İLE İLGİLİ BULGULAR.....	31
ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI.....	38
BÖLÜM 4.....	59
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	59
EKLER VE TABLolar.....	68
BİBLİYOGRAFYA.....	99

TABLOLAR

	Sayfa no:
Tablo:1 Anket formlarının alfa güvenilirlik katsayıları.....	29
Tablo: 2 Öğretmen giriş sorularının yüzde(%) ve frekansları (f).....	33
Tablo : 3 Öğretmen giriş sorularının yüzde(%) ve frekansları (f).....	36
Tablo : 4 4,5. Sınıf öğretmen ve öğrencilerinin eşdeğer sorularının hipotez testi sonuçları.	51
Tablo: 5 . 6,7. Sınıf öğretmen ve öğrencilerinin eşdeğer sorularının hipotez testi sonuçları.....	53
Tablo: 6 4. Sınıf öğretmenlerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	80
Tablo: 7 5. Sınıf öğretmenlerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	83
Tablo:8 6. Sınıf öğretmenlerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	86
Tablo: 9. Sınıf öğretmenlerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	88
Tablo: 10 4. Sınıf öğrencilerinin anket sorularıyla ilgili görüşlere ait bulguları.....	91
Tablo: 11 5. Sınıf öğrencilerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	93
Tablo: 12 6. Sınıf öğrencilerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	95
Tablo: 13 7. Sınıf öğrencilerinin anket sorularıyla ilgili görüşlerine ait bulguları.....	97

KISALTMALAR

- A.B.D. : Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e : Adı geçen eser
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
MEGP : Milli Eğitimi Geliştirme Projesi
N : Eleman sayısı
No : Numara
vb : Ve benzeri
YÖK : Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Bu çalışma, 8 yıllık mecburi Eğitim ile birlikte Sosyal Bilgiler adı altında yazılan ve Talim Terbiye Kurulu tarafından tavsiye edilmiş ders kitaplarına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Ders kitaplarıyla ilgili pek çok problemin olduğu eğitimciler ve öğrenciler tarafından dile getirilmektedir. Eğitimin günümüzde kullanılan temel aracı olan ders kitapları ile ilgili sorunların tanımlanması, ders kitaplarındaki mevcut problemlerin belirlenmesi ve çözülmesi için belirleyici rol oynayacaktır. Bu araştırma, 8 yıllık mecburi eğitim çerçevesinde şekillenen Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkında yetersiz denecek kadar az çalışmanın bulunmasından hareketle hazırlanmış ve tanımlayıcı niteliktedir. Çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği için, hazırlan anket soruları Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili geliştirilmiş genel kriterlere uygun belirlenip örneklem geniş seçilmiştir.

Ortaya çıkacak sonuçların, öğretmenler, ders kitabı yazarları ve yayınevleri tarafından dikkate alınıp, Sosyal Bilgiler ders kitaplarını daha verimli hale getireceği ve yeni araştırmalara öncülük edeceği umulmaktadır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm Problem durumuna, ikinci bölüm araştırmanın evren, örneklem ve yöntemine, üçüncü bölüm araştırmanın bulguları ve yorumlarına, dördüncü bölüm ise araştırmanın sonuçları ve sonuçlarına dair önerilere ilişkindir.

BÖLÜM I

Bu bölümde Problem Durumu, Problem Cümlesi, Alt Problemler, Sayılılar, Tanımlar, Sınırlılıklar üzerinde durulmuştur.

PROBLEM DURUMU

Bilgi, teknoloji ve kültür, toplumların ve dolayısıyla insanların ortak birikimleridir. Bu birikimi aktarma işlevini üstlenen eğitim, bireyin kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.¹

Bununla beraber, “eğitim, her felsefi sisteme ve psikolojik yaklaşıma göre değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımların pek çoğu, eğitime bir amaç yüklemiştir. İdealistler, eğitimi, Tanrıya ulaştırma süreci için yapılan etkinlikler; Realistler, insanı toplumun başat değerine göre yetiştirme süreci; Marksistler, çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci; Pragmatistler ise, yaşantıları yoluyla kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci olarak ele almışlardır.”²

Eğitim, bireyin üzerine kurulmuş, onu geliştirmeyi, istendik davranışları yapar duruma getirmeyi amaçlayan çabaları kapsar. Birey hakkında ne kadar çok doğru bilgiler elde edilirse onun eğitimindeki başarıda o oranda artmış olacaktır. O halde öğrencileri tanıma konusunda sistemli bir çalışma gereklidir. Eğitim öğrencilere

¹ Ertürk, Selahattin, Eğitimde Program Geliştirme, Metaksan Yayınları, Ankara, 1992, s.12

² Sönmez, Veysel, Öğretmen El Kitabı, Ankara, 1994, s.2

kazandırdığı bilgileri yerinde ve doğru kullanmasını her fırsatta bu bilgilerin üzerine yeni bilgiler katmasını ve öğrencinin toplum içinde yerini almasını ister.³

“Bu bağlamda eğitimin genel olarak dört amacından söz etmek mümkündür:

1. Eğitim, bireyi kültürlenmeye çalışır. Kültürlemenin anlamı kuşaktan kuşağa gelişerek birikip gelen kültürel değerlerin bireyce benimsenmesini, beğenilmesini ve bunların geliştirilmesi için bireyin katkılarda bulunabilecek yeterliliğe ulaşmasını sağlamaktadır.

2. Eğitim, bireyi toplumsallaştırmaya çalışır. Toplumsallaştırmanın anlamı, ulusça kurulan yazılı ve yazılı olmayan kuralların bireyce benimsenmesini, uygulamasını ve bunların geliştirilmesi için bireyin katkıda bulunabilecek yeterliliğe ulaşmasını sağlamaktır.

3. Eğitim, bireyin üretmen olmasına çalışır. Bireyin üretmen olmasının anlamı kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabilecek, kendi yeteneklerine uygun bir iş yada meslek sahibi olması, geliri ile gideri sarsıntılara uğratmadan düzenli olarak tutması ve gereksinimlerinin sınırlı olanaklarla en verimli bir sıraya göre karşılaması, ulusun zenginliklerinin koruyucu geliştirici ve kalkınmayı hızlandırıcı bir tutum içinde olması demektir.

4. Eğitim, bireyin bireyselleşmesini sağlamaya çalışır. Anlamı bireyin katılımı ile gelen gizli güçlerinin yönlendirilip geliştirilerek, bunları kendisinin, ailesinin ve ulusunun yararı için kullanabilme yeterliliğine ulaştırmak ve bireyin kişiliğini geliştirmektir”.⁴

Eğitimin bu amaçları gerçekleştirebilmesi için bir çok araç gereçten yararlanır. Yapılan araştırmalar insanların okuduklarının %10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem duyduklarının %50'sini , görüp işittikleri ve

³ Dündar, Ayşe, Orta Okul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafıksel Açıdan Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi ,1995,s.13.

⁴ Başaran, İbrahim Ethem, Eğitime Giriş, Ankara ,1987, s.11.

söylediklerinin %80'ini, görüp, işitip, dokunup söylediklerinin %90'ını hatırladıklarını ortaya koymuştur.⁵ Bu yüzden “eğitimde görsel ve işitsel araçlar, öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlama açısından önemli görünmektedir.”⁶

“Öğrencilerin öğrendiklerini daha çok hatırlayabilmeleri için sınıf içinde çok ortamlı öğretme durumunun düzenlenmesi önemli görülmektedir. Eğitimde uzun süre çok ortamlı öğretimin temelini öğretmen ve ders kitabı oluşturmuştur.”⁷

“Kitap, genel anlamda yazılmış ve basılmış yaprakların bir araya getirilmesiyle oluşmuş yapıtlardır. Eğitsel yönden kitap, yazılı ve basılı bir tür öğrenme ve öğretme ortamıdır. Bilgi iletiminde ve edinmede kullanılan kitap, öğretmen ve öğrencilerin öğretme-öğrenme hedefleri doğrultusunda yapacakları etkinlikler için yardımcı bir kaynak olarak tanımlanabilir. Ayrıca kitabı, öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden çalışma gereci olarak da tanımlamak olasıdır.”⁸

Kitabı diğer eğitim ortamlarından ayıran üstün yönü; öğrencilere eğitim programları ile ilgili etkinliklerde, üzerinde çalıştıkları konularda bilgi veren ve onları hedefler doğrultusunda gerekli davranışları kazanmak üzere inceleme araştırma yapmaya yönelten bu ortam öğretme ve öğrenme süreçlerinin temel öğelerinden biridir. Kısaca kitap, bazı durumlarda konuyu genel çizgileriyle anlamada temel okuma aracı olarak kullanılmakta; bazen öğrenilecek konunun bütün ayrıntılarını veren bir ortam olarak da değerlendirmekte; bazen de, araştırma, inceleme, deney yapma ve beceri geliştirme kılavuzu olarak faydalanılmaktadır.

Kitapların öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin işlevlerini yeteri kadar yerine getirebilmeleri için bazı özelliklere sahip olmaları gerekir. Eğitsel amaçlara yönelik olarak hazırlanan kitapların genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. İçerik yönünden kitaplar ders programlarının hedeflerine uygun olmalıdır.

⁵ Demirel, Özcan, Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Ankara ,1999.s,48

⁶ Demirel, Özcan, a.g.e. s:47

⁷ Demirel ,Özcan, a.g.e. s,49

⁸ Alkan,Cevat, Eğitim Ortamları, Ankara, 1979.s.224-254.

2. Objektif ve doğru bilgileri içermelidir.
3. Öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
4. Dil, üslup ve anlatım tarzı, imla kuralları ve sözcükler öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
5. Öğrenciye teşvik ve bilgi vermenin ötesinde zenginleştirici etkinliklere yönleticilik, bireysel farklılıklara uyarlanabilir olmalıdır.⁹
6. İçerik düzeni açısından ise kitabın, program hedeflerine uygun bir yapı ve organizasyon, bölümler sonunda iyi organize edilmiş konu özetleri, tekrar ve uygulanabilir alıştırmalar, yazılı anlatımı destekleyen şekil, grafik, haritalar ve Tablolar gibi özelliklere sahip olması gereklidir.
7. Kitabın görsel yapısında ise, sade temiz yazılar, okumayı kolaylaştırıcı satırlar, kalınlığı, boyutu, kalitesine uygun kağıt, mizanpaj, estetik görünüş, ilgi çekici bir yapı, kısa ve anlaşılır cümleler, sağlam kapak bağlantısı kolaylıkla okunabilen sayfalardan oluşmalıdır.¹⁰

“Kitaplar, aynı zamanda gerçek durumlara karşı bir seçme özelliğine sahiptir. Basılı bir metin, algılarımızı filtreden geçirir ve bizi konuya yöneltir. Ayrıca kitaplar çoğaltılabilir oluşları ile eğitimde en çok kullanılan araçlardır.”⁹

“Okullarda eğitimin sürdürülmesinde çeşitli öğretim araç ve gereçleri kullanılmaktadır. Günümüzde elektronik teknolojinin gelişmesi ile bilgisayar, video gibi teknolojik eğitim araçları, eğitimin etkin malzemeleri olmalıdır. Ancak bu teknolojik gelişmeler okullarımıza yaygın olarak girmediği için, kitap temel eğitim ögesi olarak hala birinci derecede önemli bir araçtır. Kitap eğitim açısından; kullanma kolaylığı olan, her öğrencinin ulaşabildiği, bilgilerin dolaysız olarak verildiği, sürekli kullanılabilen, her an başvurulabilen, sözel öğretimin boşluklarını doldurabilen bir araçtır. Bu özellikleri ile öğretmen ve öğrenci açısından son derece işlevseldir.

⁹ Alkan , Cevat, a.g.e. s.224-254

¹⁰ Dündar ,Ayşe, a.g.e. s.14

“ Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biridir. Yaygın olarak kullanılan hatta birçok durumlarda tek öğretim materyalidir.”¹¹

“Ders kitapları aynı zamanda sınıf içi öğretme-öğrenme faaliyetlerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkiye sahiptir. Genelde, birçok öğretmen dersin amaçlarını öğrencilere uygulanacak testlere, öğretim stratejilerini, ödevleri vb. kullanılan ders kitaplarına göre belirler.”¹²

Ders kitaplarının seçiminde en önemli ölçüt, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından kabul edilmiş olması ve tebliğler dergisinde yayınlanmış olmasıdır.¹³

Konumuz olan Sosyal Bilgilere gelecek olursak:

“Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir. Toplumsal gerçek denildiğinde, toplumsal yaşamı düzenleyen her türlü etkinlik akla gelebilir. İnsanın yaşamında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizil güçleri doğrultusunda geliştirip gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular ve ilişkiler bu kavramın kapsamı içine girebilir. Bir bakıma tüm sosyal bilimlerin, felsefe ve diğer etkinliklerinin kesiştiği bir alan olarak düşünülebilir. Her sosyal bilimin kendi özel ilke ve önermeleri sosyal bilgilerin kapsamına girmeyebilir.”¹⁴

“Türkiye’de Sosyal Bilgilerin tanımı şöyle yapılabilir:

Hayat bilgisi, sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi programı,

1) Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevine uygun amaçlar üreten,

¹¹ Tuğba ,Yanpar Şahin , Soner Yıldırım, Öğretim Feknolojileri ve Materyal Geliştirme , Ankara 1999. s.53

¹²Yalın, H.İbrahim, “Ders Kitapları Tasarımı”, Milli Eğitim Dergisi,132, Ekim-Kasım-Aralık, 1996, s.61-63

¹³ Demirel ,Özcan, a.g.e, s.39-40

¹⁴ Veysel Sönmez, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Yayınları, 2.Basım,Ankara,1996 s.3-8.

- 2) İçeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını ilişkilendirerek oluşturan,
 3) Yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim planıdır.”¹⁵

Bu bilgilere göre “Sosyal Bilgiler, ilk ve orta öğretim okullarında, sosyal davranış bilgilerine ağırlık veren bir ders ya da öğretim programıdır.”¹⁶ diyebiliriz. Sosyal Bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı da kesin olarak bilinmiyor. Yalnız, “insanoğlu var olduğu andan itibaren sosyal bilimler eğitimi başlamıştır,” denebilir. Çünkü insan; doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreç içinde ona en azından yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, korunmak, seks yapmak, savunmak, vb. etkinliklerle ilgili bilgi, beceri ve duygular kazandırılır. Eğer kazandırılmazsa, kişi yaşamını sürdüremez. Tüm bu etkinlikler dünyada ve bir toplum içinde olmaktadır. İnsan, yaşamak için hem doğanın, hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır.

“ İlk ve en eski yerleşik toplum Sümerlerde (MÖ-4000) okul vardı. Okulda, okuma-yazma, matematik, geometri, astronomi dersleri okutulmuş ilk harita, yazı, ve Sümerceden Samiceye ilk sözlük onlar tarafından hazırlanmış fakat Sosyal Bilimlerle ilgili hiçbir ders adına rastlanmamıştır. Böyle olmakla birlikte, devlet düzeninin, toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların da öğretilmiş olacağı savunulabilir, çünkü tabletlerde hangi mala karşı ne kadar başka bir maldan verileceği, suç işleyenlerin hangi cezalara çarptırılacağı belirtilmiştir. Yüksek öğretimde edebiyat, tarih, doğa bilgileri ve din felsefesi okutulmuş; Eski Mısır ve Perslerde Sosyal Bilimlerle ilgili herhangi bir derse programda yer verilmemiştir; fakat onların da toplumsal yaşamla ilgili olarak kişilere belli bilgi ve becerileri okutup, kazandırdıkları söylenebilir. Tarihte ilk kez, israil devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuş Antik Roma’da ise Trivial okullarında okuma-yazma, hesap ve hukuk; grammer okullarında mitoloji, tarih,

¹⁵ YÖK/ Dünya Bankası, Sosyal Bilgiler Öğretimi, YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi , Ankara , 1997. s.6.

¹⁶ YÖK/Dünya Bankası, a.g.e., s.1.6

coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir. Eski çağdaki eğitim sisteminde okutulan tarih (İsrail, Roma) coğrafya (Roma), yurttaşlık 59 (İsrail) ve hukuk (Roma) derslerinin doğrudan sosyal bilimlerle ilgili olduğu söylenebilir. Orta çağda ise, yetişekte (program) din dersleri baskın hale gelmiş fen ve sosyal bilimlerle ilgili yukarıda belirtilen dersler dini içeriklerle donatılmıştır. Sosyal bilimlerle ilgili tarih, coğrafya, hukuk gibi dersler, Rönesans ve Reform döneminde, yeni ve yakın çağlarda isim olarak değişmemiş fakat içerik açısından dinin etkisinden kurtarılmaya çalışılmıştır. İlk kez “Sosyal Bilgiler” adı altında ilk ve ortaokullarda bir dersin okutulmasını Condercet savunmuştur. Amerika’da 1784 yıllarına dek ahlak eğitiminin içinde toplumsal kurallar okutulmuş Hıristiyanlık ön plana çıkarılmış ve Hıristiyan olan ülkelerin olmayanlardan daha üstün olduğu savunulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’nde ise, 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere Sosyal Bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal bilgiler dersinin yeterince tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu anlayış 1960 yıllarına dek sürmüştür fakat bu yıldan itibaren, toplumsal yaşamda, dünyadaki siyasal yaşamda, bilim ve teknikteki gelişme ve değişimler, öğrenme-öğretme anlayışındaki yenilikler ve yaklaşımlar, hem sosyal bilgiler dersinin hedef ve davranışlarını, hem de içeriğini yeniden oluşturmayı gündeme getirmiştir. Böylece tanıma-anlatma yaklaşımından kavramsal yaklaşıma ve oradan da karar verme sürecine geçilmiştir.”¹⁷

“Türk eğitim tarihinde ise, Türklerin İslamı kabul edişlerinden önce, toplumsal yaşamla ilgili birtakım bilgi ve kurallarla gelenek-görenekler çocuk ve gençlere öğretilmeye çalışılmıştır. İslamın kabul edilişinden sonra da, daha çok İslam dinine temel olan konuların kazandırılması yoluna gidilmiş, Osmanlılarda, özellikle sibyan mektepleri ve medreselerde din temeline dayalı bilgiler programlarda ağırlık taşırken, Sosyal

¹⁷ Veysel Sönmez, a.g.e. s.3-8

Bilimler içinde yer alan bazı dersler, kurumların öğretim düzeylerine uygun biçimde (mekteb-i iptidaiye, rüştiye, idadiye, sultaniye ve darülfünunda) belirli saat ve sürelerle okutulmuştur. Bu durumun, genel olarak Cumhuriyet dönemine dek sürdüğü görülür.

Okullarda ise (bugünkü ilköğretimin 6., 7. ve 8. sınıfları), 1924 yılında başlamış, 1967 yılına dek değişik tarihlerdeki program düzenlemelerinde tarih ve coğrafya dersleri aynı adla fakat zaman zaman değişen haftalık sürelerde (ikişer, yada birer saat olarak) yer almıştır. Bu derslerin yanında, ayrıca, yine zamanla değişen adlarla Malûmat-i Vataniye, Vatani Malûmat, Yurt Bilgisi, Yurttaşlık dersi, Vatandaşlık Bilgileri (tümü aynı ders), haftada ikişer ya da birer saat olarak okutulmuştur.”¹⁸

“Cumhuriyet döneminde ilköğretimle ilgili olarak değişik yıllarda (1926, 1930, 1932, 1936, 1948, 1962, 1968, 1989, 1993 ve 1998) program düzenlemelerine gidilmiştir.

1926 programında, ilkokulların temel amacının, “genç kuşağın çevresine etkin olarak uyumunu sağlamak üzere iyi vatandaşlar yetiştirmek” olduğu vurgulanarak Tarih, Coğrafya ve Yurt Bilgisi adlarıyla, dördüncü ve beşinci sınıflara haftada dört saat Sosyal Bilgiler içeriğine uygun dersler konulmuştur. Bu dersler daha sonra ki programlarda da, ilkeler, içerik ve haftalık sürelerde yapılan bazı değişikliklerle uzun yıllar yer almıştır.”¹⁹

“(MEB 1926). 1930, 1932 ve 1936 programlarında, 1926 programındaki anlamca; “bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, mili, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek” gibi ilkeler de eklenmiştir. Dersler bu programlarda da aynı adla okutulmuş, yalnız yurt bilgisi beşinci sınıfta 1 saate indirilmiştir (MEB 1930, 1932). Bu amaçlara 1948 programında “İlkokul çocuklarına Milli Kültürü aktarmak mecburiyetindedir; içinde yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ilkeleri, aynı milli

¹⁸ Gürhan Can,Şefik Yaşar,Ersan Sözer,Sosyal Bilgiler Öğretimi , Eskişehir, 1998. s.8,9.

¹⁹ Gürhan Can,Şefik Yaşar,Ersan Sözer, a.g.e ,s.8,9

davranışları vermek gerekli bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu yeni bir şekilde kazandırmak” ilkesi de eklenmiş 4. ve 5. sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur.”²⁰

“1962 program taslağında ilkokulun kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat” bakımlarından benimsenmiş, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine toplum ve ülke incelemeleri konulmuş, ders saatleri dördüncü sınıfta 6, beşinci sınıfta 5 saat olarak belirlenmiştir. 1968 programında ise, dersin adı Sosyal Bilgiler olarak tekrarını dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak okutulmuştur. Böylece Sosyal Bilgiler dersi, ilkokul programında 1968 yılında yer almıştır.”²¹

“1952 yılında öğretmen okulları programına, daha önce aynı dersler olarak sunulan Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgisinin yerine, Sosyal Bilgiler adlı yeni bir dersin konulduğu görülür. Öte yandan, 1952 yılında toplanan Beşinci Milli Eğitim Şurası, Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında da okunmasını kararlaştırmış, ancak 1962 yılında, sınırlı biçimde uygulamaya konulmuş bulunan İlkokul Program Taslağı’na bu dersin “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adıyla girdiği bilinmektedir. Daha sonra, 1968 tarihli yeni ilkokul programında, aynı ders, “Sosyal Bilgiler” adıyla benimsenmiş dördüncü ve beşinci sınıflarda haftada beşer saat olarak okutulmuştur.”²²

“1960’li yılların başından 1970’li yılların ortasına kadar Sosyal Bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve “Yeni Sosyal Bilgiler” adı altında reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde Bruner’in buluş yoluyla öğrenme kuramının çok önemli katkısı olmuştur.

Bu hareketle, Sosyal Bilgiler dersinde Tarih ve Coğrafya bilgilerinin ağırlığı

²⁰ Veysel Sönmez, a.g.e. s.3-8

²¹ Veysel Sönmez, a.g.e. s.3-8.

²² Gürhan Can,Şefik Yaşar,Ersan Sözer, a.g.e, s.8,9.

azaltılmış Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal bilimlerdeki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir. Geleneksel tümdengelim ve anlatım, öğretim yönteminin yerini, tümevarım ve araştırma yöntemi almıştır. Öğrenciler bilgilerin pasif alıcısı olmaktan çıkartılarak, bilgiyi aktif olarak elde eden, kritik düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmesine, “Yeni Sosyal Bilgiler” programına uygun bir çok eğitim materyali geliştirilmesine ve yaklaşımı tanıtan bir çok kitap yazılmasına karşı, bu yaklaşım 1970’li yılların sonlarına doğru çekiciliğini yitirmiştir. A.B.D.’de Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar “Yeni Sosyal Bilgiler” uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine 1980’li yıllarda “temele dönme” hareketiyle birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde yine geleneksel yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır.

Kuşkusuz ABD’nde başlatılan, Sosyal Bilgiler alanındaki gelişmeler diğer ülkeleri olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemiştir.

1968 Programı hazırlanırken “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak ülkemizde bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin olmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, geleneksel yaklaşımın devam etmesine neden olmuştur. Günümüzde Sosyal Bilgiler, halen Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi konularının bir toplamı olarak algılanmaktadır.

1985 yılında, ortaokullarda Sosyal Bilgiler eğitimine son verildiğini ve bunun yerine Milli Coğrafya, Milli Tarih derslerinin başlatıldığını görüyoruz. Daha sonra, 1992 yılında da yeni bir Vatandaşlık Bilgileri programı uygulamaya geçirilmiş, 1993’te de Milli Tarih ile Vatandaşlık Bilgileri programlarında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Ülkemizde uygulanmakta olan İlköğretim Programları incelendiği zaman, 1968 yılından itibaren programların büyük ölçüde ilerlemecilik felsefi akımına uygun biçimde

hazırladığı görülmektedir. Programın amaçları, öğretim ilkeleri, ilerlemecilik akımının temel ilkelerine uygun düşmektedir.

Sosyal Bilgiler Programı incelendiğinde, bu programın geniş alanlar desenine uygun hazırlandığı görülmektedir. Bu desende iki ya da daha fazla birbiriyle ilişkili konular tek bir geniş çalışma alanı içinde ele alınır. Sosyal Bilgiler Programında da Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Antropoloji, Siyaset, Sosyoloji gibi disiplinlerden seçilmiş birbiriyle ilgili konular Sosyal Bilgiler adı altında toplanarak çalışmaktadır.

İlköğretim Programında Sosyal Bilgiler dersinin amaçları; yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları; toplumda insanların birbirleriyle ilişkileri; çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yeteneklerini geliştirme; ekonomik yaşama fikri ve yeteneklerini geliştirme; olmak üzere dört başlık altında toplanmaktadır.

4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programının kapsamı incelendiğinde, tarihle ilgili üniteler hariç, diğer ünitelerde kapsam disiplinler arası ilişkilerin kurulmasına olanak sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Kapsam düzenlenirken hem dikey hem de yatay örgütlenme ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur.

Ülkemizde İlköğretim birinci devresinde ilk üç yıl Hayat Bilgisi, Son iki yıl ise Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi mihver ders olarak kabul edilmiştir. Diğer ifade ve beceri dersleri bu mihver dersler etrafında gelişir. Ayrıca belirli gün ve haftalarla, Atatürkçü konular da büyük ölçüde bu mihver derslerle işlenmektedir.

Son yıllarda Dünya ülkelerinin birbirine yakınlaşması, küreselleşme çabaları ve sivil örgütlerin gelişmesi Sosyal Bilgiler konularına yeni bir bakış açısı getirmiştir. Önümüzdeki yıllarda bu gelişmeler çerçevesinde Sosyal Bilgiler programında da değişiklikler gerekebilir.²³

“1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretim uygulaması ile ilgili yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu

²³ Erden, Münire, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım Yayınevi, Ankara, 1998, s.31,32

Başkanlığının 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile, ilköğretim okullarında okutulan Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri uygulamadan kaldırılmış yerlerine Sosyal Bilgiler dersinin konması kararlaştırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.04.1998 gün ve 62 sayılı kararı ile kabul edilen yeni "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı" ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıflara yönelik olup "öğretimin kalitesini yükseltmek, ezberci bir eğitim yerine, günün ihtiyaçlarına cevap vermek" amacını taşımaktadır.²⁴

Bunun için şu anlayışlar gözetilmelidir:

- a) Temel amaç, öğrencilere milli kültüre ilişkin amaç, görev, sorumluluk ve davranışlar kazandırmaktır.
- b) Her dersin yaşamla bağlantısı kurulmalı ve Cumhuriyetin önemi üzerinde yoğunlaşması gerekir.
- c) Her derste milli amaçları hedefleyip, Türk milleti üzerine yoğunlaşmak, Sosyal Bilgiler derslerinde, öğrencilerin milli kurumların yapısı ve işlevlerini öğrenmelerini sağlamak gereklidir.²⁵

Sosyal Bilgilerde de diğer derslerde olduğu gibi ders kitapları öğretim durumunun başlıca ögesidir. Ders kitaplarının yukarıda sayılan işlevlerinden dolayı öğretmenler günümüzde Sosyal Bilgiler öğretiminde ders kitaplarından birinci derecede yararlanmaktadırlar.

Ülkemizde Sosyal Bilgiler alanında harita, küre, bülten panosu, poster, slayt, t.v., radyo, film şeridi, ya da duvar resimlerinin oldukça az kullanıldığı bir gerçektir. Buna karşılık ders kitapları öğretimde diğer araç gereçlere oranla çok daha fazla kullanılmaktadır.²⁶ Bu yüzden Sosyal Bilgiler ders kitaplarının çeşitli nitelikleri öğrencilerin öğrenme durumlarını direkt olarak etkilemektedir. Bu nitelikler arasında

²⁴ Gürhan Can, Şefik Yaşar, Ersan Sözer, a.g.e, s.10.

²⁵ YÖK/Dünya Bankası, a.g.e. , s.1.

²⁶ YÖK/Dünya Bankası, a.g.e. s,6.1

kitabın fiziki durumu; içeriği; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, vb. özellikleri; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri başta gelmektedir.

Günümüzde Sosyal Bilgiler ders kitaplarında; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb. Özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri açısından bir çok sorunla karşılaşmaktadır. Fiziki olarak kitapların; öğrencilerin ilgisini çekmemesi, baskı kalitesinin yetersiz kalması, bir sonraki yıl kullanılamayacak kadar yıpranabilmesi; içerik açısından, sosyal hayattan yeterince örnekler verilmemesi, ünitelerde kullanılacak araç-gereçlerin içeriğe eklenmemesi, kullanılan kavramların, dilin sınıf düzeyine uymaması; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb. amaca uygun yerleştirilmeyip, öğrenciler tarafından iyi anlaşılması; hazırlık ve değerlendirme soruları öğrenci düzeyine uygun olmayıp, asli amaçlarını yerine getirememesi gibi öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili karşılaştıkları benzer bir çok sorun bulunmaktadır. Bu sorunların irdelenmesi, öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin bilinmesi ve sosyal bilgiler ders kitaplarının durumunun ortaya konulması mevcut sorunların çözülebilmesine olanak tanıyacaktır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İlköğretim 4,5,6,7. sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenciler ve öğretmenlerin düşünceleri ile ilgili daha önce herhangi bir araştırma yapılmadığı görülerek konu ele alınmıştır.

Bu araştırma, günümüzde ilköğretim öğrencilerinin kullandıkları Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri ile ilgili öğretmen ve öğrencilerin nasıl tepki gösterdiklerini ortaya koyup, ders kitaplarının eksik veya yanlış yönlerinin

düzeltilmesi açısından önemli bulunmaktadır.

Araştırmanın; ilköğretim öğrencileri açısından temel araç olarak kullanılan ders kitaplarının daha iyi ve olumlu sonuçlar vermesi açısından Milli Eğitim Bakanlığına, yayınevlerine ve konu ile ilgili araştırma yapmak isteyenlere yardımcı olması beklenmektedir. Ayrıca konunun güncelleştirilip yeni tartışma ve görüşlere ortam hazırlayacağı düşünülmektedir.

PROBLEM CÜMLESİ

“2000-2001 öğretim yılında; Manisa, Kütahya, İstanbul, Hatay, Muş, Van ve Adıyaman illerinden seçilen ilköğretim okullarının 4,5,6,7. sınıflarında okutulan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenci- öğretmen düşünceleri ve bu düşünceler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?”

ALT PROBLEMLER

1. İlköğretimde okutulan M.E.B. tarafından tavsiye edilmiş Sosyal Bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında; 4,5,6,7. sınıf öğretmenlerinin görüşleri nasıldır?
2. İlköğretimde okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında; 4,5,6,7. sınıf öğrencilerinin görüşleri nasıldır?
3. İlköğretim 4,5,6,7. sınıfta okutulan M.E.B. tarafından tavsiye edilmiş Sosyal

Bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında aynı sınıf öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?

SAYILTILAR

- Öğrenciler, sosyo-ekonomik açıdan benzer nitelikleri taşımaktadır.
- Geliştirilen anket soruları, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri bölümleri hakkında uzman görüşleri yeterlidir.
- Öğretmen ve öğrenciler anket sorularına samimi cevap vermişlerdir.

TANIMLAR

İlköğretim: Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim- öğretim gördükleri ve öğrenim süresi sekiz yıl olan öğretim kademesi.²⁷

Sosyal Bilgiler: Vatandaş olma, sosyal problemleri çözme, anlama ve karar verme becerilerini geliştirmek için sosyal ve beşeri bilimlerin ilgili yönlerinin entegre edilerek anlamlı hale getirilmiş eğitim programı.²⁸

İçerik: Hedef davranışları kazandıracak şekilde ünite ve konuların düzenlenmesi.²⁹

Değerlendirme: Ölçme sonucunda elde edilen bir değer belli bir amaçla işe yarayıp yaramayacağını belirlemek amacıyla onun ilgili bir ölçüt ile

²⁷ MEB, İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997, S.1.

²⁸ YÖK/Dünya Bankası, A.G.E., S.15,7.

²⁹ Sönmez, Veysel, Öğretmen El Kitabı, Anı Yayıncılık, Ankara,1994.

karşılaştırılması ve böyle bir karşılaştırma ile ölçülen değer niteliği hakkında bir yargıya ulaşılması işlemidir.³⁰

Harita: Yeryüzünü veya bir parçasını belli bir ölçeğe göre küçültülerek düz bir yere çizilmiş taslağı.

Şekil: Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, biçim.

Grafik: Bir olayın gidişini göstermeyi, birkaç şey arasında karşılaştırmayı sağlayan çizgilerle, rakamlarla yapılan şekiller.

Kroki: Bir konu veya nesnenin başlıca özelliklerini yansıtacak biçimde hazırlanmış taslağı.³¹

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma:

- Manisa, Hatay, Van, Muş, Kütahya, İstanbul ve Adıyaman İllerinde bulunan 18 ilköğretim okulunun 4,5,6,7. sınıflarında okutulan 2000-2001 öğretim yılında M.E.B tarafından tavsiye edilmiş bütün Sosyal Bilgiler ders kitapları,
- 2000-2001 Öğretim yılı,
- Manisa, Hatay, Van, Muş, Kütahya, İstanbul ve Adıyaman İllerinde bulunan 18 ilköğretim okulunun 4,5,6,7. sınıflarında okuyan 1367 öğrenci ile bu öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerine giren 60 öğretmen ile sınırlıdır.

³⁰ Bloom, İnsan Nitelikleri Ve Öğrenme, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 1979. S.299.

³¹ TDK, Türkçe Sözlük, Ankara, 1980.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Aşağıda İlgili araştırmalar verilmiş olup, konuya yakınlığına göre sıralanmıştır.

1- Kılıç'ın, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları hakkında öğretmen ve müfettişlerin görüşlerini almak ve ortaya çıkacak sonuçlara göre Sosyal Bilgiler ders kitapları üzerine bazı önerilerde bulunmak amacıyla hazırladığı yüksek lisans tezinde araştırmanın evreninin Ankara il merkez ilçelerine bağlı sınıf öğretmenleri ve Ankara il merkez ilköğretim okullarını denetleyen müfettişler oluşturmuştur. Örneklemeye random yoluyla seçilen 21 ilköğretim okulundaki 226 öğretmen ve Ankara ilinde görevli 41 müfettiş dahil edilmiştir.

Araştırma, betimsel nitelikte hazırlanmış, öğretmen ve müfettiş görüşlerini anket vasıtasıyla incelemiştir. Ankette toplam 40 madde bulunmakla birlikte verilen cevapların frekans ve yüzde dağılımlarını tabloştürmüştür. Öğretmen ve müfettiş görüşleri arasındaki farklılık için Mann Whitney U testini kullanmıştır.

Araştırma sonucunda; öğretmen ve müfettişlerin görüşleri doğrultusunda 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik, görsel-teknik düzen ve düzen özellikleri yönünden bazı sorunlar taşıdığı belirlenmiştir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının sekiz yıllık temel eğitim düşünülerek yeniden oluşturulması, görsel teknik düzen ile dil özelliklerini geliştirici düzenlemelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve müfettiş görüşleri arasında (içerikle ilgili birkaç madde dışında) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmen ve müfettişlerin, kitapların geliştirilmesine yönelik önerilerine de tezde yer verilmiştir.³²

2- Dündar, “Ortaokul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafikselsel Açından Değerlendirilmesi” adlı tezinde; ders kitaplarının grafik ve tasarımları ile bunların

³² Kılıç, Selver, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Ve Müfettişlerin Görüşleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1999.

öğrenci ve öğretmenler açısından nasıl bulunduğu konusu üzerinde durmuştur. Bu amaçla geliştirilen anket ve görüşme sorularının uygulanmasında tarama modeli kullanılmış, Türkiye evreni olarak alınmış, örneklem, Samsun'daki 4 Kırşehir'deki 1 ilköğretim okulunun her birinden 166 (Kırşehir'deki ilköğretim okulundan 167) öğrenci ve 10'ar öğretmen olarak belirlenmiştir. Veriler toplanırken 832 anket ve 50 görüşme formu kullanılmıştır. Veriler soruların yüzde ve frekansları kullanılarak yorumlanmıştır.

Araştırmada, ortaokul temel ders kitaplarındaki resimlerin, konuların içeriği ile ilgisinin az olduğu, kitaplardaki resimlerin ilgi çekmediği, resimlerin, fotoğrafların sayfalara ve konulara uygun yerleştirilmediği, temel ders kitaplarının tasarımlarının eğitim ve öğretimi doğrudan etkilediği saptanmış, kullanılmakta olan kitapların tasarımlarının yeniden ele alınarak öğrenci için çekici, dayanıklı, estetik, anlaşılır biçimde tasarlanması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. ³³

3- Akşit'in, Talim Terbiye Kurulu'nun belirlediği Milli Coğrafya 1 ve 2 Ders Kitaplarını İçeriksel ve Fiziksel Yapıları bakımından incelediği yüksek lisans tezinde ders konularının birbirinden kopuk verildiği, kitaplardaki konuların öğrenme ilkelerine ters şekilde düzenlendiğini saptamış, bu eksikliğin temel nedeninin Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen dersin verilmiş amaçlarından kaynaklandığını ve kitaplardaki harita, şekil grafik, resimlerin hatalı olduğunu tespit etmiştir.

Milli Coğrafya ders kitaplarındaki hataların belirlenebilmesi için Coğrafya öğretmenlerine ve orta ikinci sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından anket uygulanmıştır. Anket sonuçları ise gerçeği yansıtmaktan uzak bulunmuştur. İngiltere'de okutulan bir ders kitabı incelenmiş, işlenen konular ve sunuluş şekli arasında büyük farklılıklar belirlenmiştir.

³³ Dündar, Ayşe, Ortaokul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafikselsel Açısından Değerlendirmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, 1995.

Ders kitaplarının bilimsel olarak yeterli ve doğru olması ve hangi bilgilerin hangi sınıflarda ve nasıl verileceğinin uzmanlaşmış kişi ya da kurumlarca belirlenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.³⁴

4- Kibarkaya, “İlköğretim Ders Kitaplarında Tasarım Sorunları” başlıklı tezinde ders kitabı tasarımının yanında, ders kitabı ile ilişkili diğer alanları ele alıp, sorunları saptayarak örnek çözümler sunmak amacını taşımaktadır. Ders kitaplarının içeriği ve üretimde kullanılan baskı malzemesinin kalitesi, kitabın tasarımını da etkilediğinden, bu kurum ve kuruluşlar da çalışma kapsamı içerisine almış ve tarih içerisinde kitaplar üzerinde ne gibi oluşumlara neden olduklarına yönelik incelemelerde bulunmuştur.

Çalışmanın 1. bölümünde ülkenin sosyo-ekonomik durumu ve eğitim politikalarının ders kitaplarına yansımalarını dönemler halinde incelemiştir. Çalışmanın 2. bölümünde ise günümüzde ders kitaplarının yayınlanmasında etkin rol oynayan, siyasi otoriteye bağlı denetleme kurumu ve üretimi gerçekleştiren yayıncıların tutumu iki ayrı başlık halinde incelenmiş ve son olarak da, sözü edilen kurum ve kuruluşların sorumluluğu altında üretilen ders kitaplarının, grafik ürün olarak değerlendirmesi yapılmıştır. Sadece, yaptırımlara ayak uydurabilen yazar ve yayıncıların bu alana ilgi göstermeleri nedeniyle ders kitabı yayıncılığının kısırlaştığı ve ülkemizde bir çok başarılı çocuk yayıncılığına yönelmediği saptanmıştır.

Yapılan araştırma, inceleme ve uygulamalar sonucunda araştırmacı ders kitaplarının içeriği üzerindeki sıkı denetleme ve üretiminde izlenen ucuzcu yaklaşım kaldırılmadığı sürece ders kitabı yayıncılığında başarıya ulaşılamayacağı kanısına varmıştır.³⁵

³⁴ Akşit, Fisun, Milli Coğrafya Ders Kitaplarının İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 1995.

³⁵ Kibarkaya, Mustafa, İlköğretim Ders Kitaplarında Tasarım Sorunları Ve Uygulama Çalışmaları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1996.

5- Demircioğlu, “Türkiye Ve İngiltere’de Ortaokul Tarih Öğretmenlerinin Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma” adlı tezinde Türk ve İngiliz Tarih Öğretmenlerinin nasıl yetiştirildiği karşılaştırmak amacıyla anket ve mülakat veri tekniklerini kullanmıştır. Araştırma’nın evrenini Türkiye ve İngiltere’de ortaokul tarih öğretmeni yetiştiren tarih eğitimcileriyle 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında iki ülkede öğretmenlik uygulamasına katılmış ortaokul tarih öğretmeni adayları oluştururken, örnekleme olarak her ülkeden 2 adet öğretmen yetiştiren kurum ve bu kurumlardaki aday öğretmen ve eğitimciler seçilmiştir. Veriler frekans ve yüzde kullanılarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, İki ülkede aday öğretmen seçiminde, müfredat programlarında, uygulama yapılan okullardaki görev dağılımında, süre ve ders anlatma çeşitliliği, akademik çalışma alanları, uygulama yapılan okullarda danışman eğitimciler arasında farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.³⁶

6- Demet Yiğitarslan (Gözkaya) tarafından hazırlanan “Öğretmen ve Öğrenci Gözüyle Ders Geçme Ve Kredi Sistemine Göre Tarih-1 Ders Kitabının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde tarih ders kitapları; şekil, içerik, mekanik özellikler ve program açılarından incelenmiştir. Bu amaçla geliştirilen anket formu Ankara İl merkezindeki 7 lise ve dengi okulda öğrenim gören tesadüfi küme örnekleme metoduyla seçilmiş 520 öğrenci ve 80 öğretmenin tamamına uygulanmıştır. Veriler, Yüzde ve Frekans olarak tablolaştırılıp yorumlanmıştır. Araştırmanın bulguları genel olarak aşağıdaki gibidir:

Kitabın dış görünüşü ve içerik ile ilgili bölümde öğrenci ve öğretmenler daha çok olumsuz ifadeler kullandıkları görülmekte iken mekanik özellikler açısından öğretmen ve öğrencilerin yarı yarıya olumlu cevap verdikleri görülmüştür. Müfredat yönünden ise

³⁶YÖK/ Dünya Bankası, MEGP Doktora Bursiyeleri Tez Özetleri , YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1999,

öğretilenlerin gerçek yaşama uygulanamaması, sayfa düzeninin ilgi çekmediği. öğretimde ders kitaplarının kalıcılık sağlayamadığı sonuçlarını ortaya koyacak bulgulara rastlanmıştır.³⁷

7- Seyman'ın "Lise ve Dengi Okullarda Okutulan Coğrafya Ders Kitapları" adlı yüksek lisans tezinde M.E.B. bünyesinde coğrafya ders kitapları: Bilimsel yanlışlıklar, dil ve üslup aksaklıkları, harita, şekil, grafik, tablo ve fotoğraflar açılarından araştırmacı tarafından incelenmiştir. Araştırmanın kapsamını, 1995 yılında 2432 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanan 20 coğrafya lise ders kitabı oluşturmaktadır. Bu kitaplar araştırmacı tarafından taranarak belirlenen kriterlere göre yorumlara varılmıştır.

Lise coğrafya kitaplarında belirlenen kriterlere göre harita, şekil, grafik, tablo ve fotoğraflar açılarından yeterli olmadığı ve birçok bilimsel yanlışlığın bulunduğu sonucuna varılmıştır.³⁸

8- Kabapınar, Müfredat programı ve ders kitapları açısından Tarih öğretimi konulu tezinde, Tarih derslerinin müfredat programlarından doğan sorunlarını ortaya koymuş, bu sorunların öğrenci ve öğretmenler tarafından da tasdik edildiğini kanıtlamak için İzmir'deki 7 liseden seçilen 26 tarih öğretmeni ve 199 öğrenciye araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu uygulanmıştır. Uygulama sonuçları yüzde olarak ifade edilerek tablo halinde sunulmuştur.

Buna göre, Liselerde okutulan Tarih ders kitaplarında anlayış, içerik ve biçimsellik gibi noktalarda eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Tarih ders

³⁷ Yiğitarıslan (Gözkaya), Demet, Öğretmen Ve Öğrenci Gözüyle Ders Geçme Ve Kredi Sistemine Göre Tarih-1 Ders Kitabının Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995.s.58-59.

³⁸ Seyman, Bayram, Lise ve Dengi Okullarda Okutulan Coğrafya Ders Kitapları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995.

kitaplarının tek boyutluluğu, eleştiriden yoksunluğu, Siyasi tarihi ağırlıklı olması gibi özelliklerde araştırmanın sonucunda ortaya konulan sorunlar arasında gösterilmiştir.³⁹

9- Kabapınar, “Dizayn İçerik ve Kullanılabilirlik Açılarında Türk ve İngiliz Tarih ders Kitaplarının Karşılaştırılması” adlı doktora tezinde Türkiye’de ve İngiltere’de okutulan tarih ders kitapları; öğrenci düzeyine uygunluğu, resimlerin ve tarih metodolojisinin kullanımı, metinlerin yazımı, sayfa düzeni, kültür farklılıklarının etkisi, ders kitaplarının iki ülkedeki kullanım şekli ve düzeyi, kitapların kalitesi açılarından incelenerek karşılaştırmalara gidilmiştir. Araştırmada anket, gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılmış, Türk ve İngiliz ders kitaplarından ortaokul 2. sınıf ile Lise 2. sınıftan birer ders kitabı alınmış; deneysel çalışmalarda her iki ülkeden dört Tarih öğretmenin dörder saat dersi gözlenmiş; 74 Türk ve 61 İngiliz Tarih öğretmenine geliştirilen anket uygulanmıştır.

Araştırmada, Türk tarih kitaplarının baskı kalitesi, yazım tekniği, olayların çok boyutluluğu, öğrenci düzeyine uygunluğu, resimlerin ve tarih metodolojisinin kullanımı, metinlerin yazımı, sayfa düzeni, ders kitaplarının kullanım şekli ve düzeyi, kitapların kalitesinin iki ülkede farklı özellikler taşıdığı sonuçlarına varılmıştır.⁴⁰

10- Bayraktar, “ Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bağlamında İçerik Açısından Tarih Dersleri Ve Bu Konuda Öğrenci Yaklaşımlarının Bir Değerlendirmesi” adlı bildirisinde Buca Eğitim Fakültesi Tarih Anabilim Dalı’nda okutulmakta olan Tarih dersleriyle ilgili olarak, yeniden yapılanma süreci ile birlikte liselere yönelik öğretmen yetiştirme bağlamında değerlendirme yapıldığında çok farklı bir sonuç ortaya çıktığını saptamıştır. Çıkan sonuç, liselerde uygulama yapan son sınıf öğrencilerinin, Tarih eğitim ve

³⁹ Kabapınar, Yücel, Müfredat Programı Ve Ders Kitapları Açısından Orta Öğretimde Tarih Öğretimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 1991.

⁴⁰ YÖK/ Dünya Bankası, MEGP Doktora Bursiyerleri Tez Özetleri , YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1999, s.5

öğretimine yönelik azımsanmayacak oranda ve farklı adlarda tarih dersleri görmüş olmalarına rağmen uygulama okullarında ders içeriği ve yöntem konusunda göz ardı edilmeyecek sorunları dile getirmeleriyle ilgilidir. Bu durum Tarih derslerinde öğretmen yetiştirmede hangi amaca yönelik ve kimin için öğretim verdiğinin de sorgulamasını beraberinde getirmektedir.

Bildiride Tarih Öğretiminde içerik ve yöntem sorunu, Sosyal Bilimler Öğretiminde Tarih'in yeri irdelenmiş ayrıca konu ile ilgili öneri ve yaklaşımlar tartışılmıştır.⁴¹

11- Taşlı'nın "Coğrafya Öğretmeninin Güncelleştirilmesinde Eğitim Teknolojisi Anlayışı Açısından Öğretmen Tutumları Ve Çağdaş Yaklaşım" konulu bildirisinde "Eğitim Sistemimiz içinde uzun bir geçmişi olan coğrafyanın okul programlarında uzun zamandır okutulmasına rağmen işlevini tam olarak yerine getirdiği söylenemez. Bunun nedenini İlköğretimden üniversiteye kadar niçin ve hangi formal eğitim ilkeleri ile sürdüreceğimizin bilincinde aramamız gerekir. Bunun için Coğrafya Öğretimini günümüzün değişen çevre, toplum eğitim ve ihtiyaçları ışığı altında değerlendirmek ve ezberlenen kavramsal bilgiler yerine günün dinamizmine uygun ve canlı hareketli ve uygulamaya dönük bir Coğrafya aktivitesi oluşturmak zorunlu hale gelmektedir. O halde klasik bir anlayışla halâ öğretmen- öğrenci – kitap üçlüsü arasındaki ilişkilerle sınırlı, pasif bir Coğrafya Öğretimini, problem çözmeye dayalı ve öğrenci merkezli bir etkinlik haline getirmek gerekir. Ders anlatan öğretim elemanı şunu iyi bilmeli ki o dersin en iyi öğrencisi kendisidir. Çünkü öğretmek kendisi öğrenmekte öğrenci ise sınav için ihtiyaç duyduğu kadarı ile yetinmektedir. Coğrafi fikri öğrenciye empoze ederek onun kabul veya reddetmesini beklemek yerine bilgiyi keşfetmesini, karşılaştırmasını ve

⁴¹ Bayraktar, Bayram, "Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bağlamında İçerik Açısından Tarih Dersleri Ve Bu Konuda Öğrenci Yaklaşımlarının Bir Değerlendirmesi" Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, 18-20 Mart 1999, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 157.

coğrafi realitenin savunucusu olmasını sağlamak en iyi yol olarak benimsenmelidir. Öğrenci merkezli yöntemlerin uygulanmasında öğretmenin rehberliği, mutlak bir temel dayanakla gerçekleştirilmelidir. Öğrenci, ne yapmak istediğini, niçin yapılmak istendiğini , yapılmak istenenin kendisine sağlayacağı faydayı, faydanın neler olacağını ve hangi etkinliklerle gerçekleşeceğini bilmelidir. Bütün bunlar bir klavuz ile gerçekleşirse öğrenci bir bakıma nerede, ne zaman, niçin, kim, ne yapacak, niçin yapacak, gibi motivasyona dayalı soruların cevabını da önceden bilecektir.” Görüşleri savunulmuştur.⁴²

12- Taşlı'nın “Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Klavuzlu Bir Yaklaşım” adlı makalesine göre, “Coğrafya alanında yazılmış bazı ders kitaplarının yetkin kişiler tarafından yazılmadığı, bu nedenle bilgi düzeyinin düşük olduğu, yanlış bilgiler verildiği, harita, grafik ve şekillerin bozuk, öğretimi destekleyici nitelikte olmadığı” ifade edilmiştir. Bu durumun düzeltilmesi için “olgu, kavram, genellemeler vasıtasıyla bilgi üretebilen öğretmen ve öğrenciler yetiştirilmelidir. Yapılacak bir yıllık plana bağlı olarak her ünite için örnek klavuzlar geliştirmek ve bunları uygulamanın daha doğru olacağı” savunulmuştur.⁴³

⁴² Taşlı, İsmail, “Coğrafya Öğretmeninin Güncelleştirilmesinde Eğitim Teknolojisi Anlayışı Açısından Öğretmen Tutumları Ve Çağdaş Yaklaşım”, Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, 18-20 Mart 1999, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, s. 159

⁴³ Taşlı, İsmail, “Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Klavuzlu Bir Yaklaşım”, Milli Eğitim Dergisi, 140, Ekim-Kasım-Aralık, 1998.s.15-18.

BÖLÜM II

Bu bölümde; Yöntem, Evren, Örneklem, Verilerin Toplanması, Verilerin Çözümlemesi üzerinde durulmuştur.

YÖNTEM

Bu araştırmada “Survey” Yöntemi kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından öğretmen ve öğrenciler için hazırlanan anket formları yoluyla elde edilmiştir.

EVREN

Bu araştırmanın evrenini; Manisa, Hatay, Van, Muş, Kütahya, İstanbul ve Adıyaman İllerinde bulunan 18 ilköğretim okulunun 4,5,6,7. sınıflarında okuyan 2757 öğrenci ile bu öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerine giren bütün öğretmenler (60 öğretmen) oluşturmaktadır. Evrenin seçilmesinde :

- ✓ İlköğretim okullarının araştırmacıya yakınlığı,
- ✓ Ekonomik imkanlar,
- ✓ Araştırmaya kolayca katkıda bulunabilecek kişilerin bulunması, faktörleri etkili olmuştur.

Aşağıda 18 Okul ve bağlı buldukları iller ve 4,5,6,7. sınıflarındaki öğrenci ve bu sınıflara giren öğretmen sayıları verilmiştir:

- (1) Cengiz Topel İlköğretim Okulu-Demirci, Manisa, 171 öğrenci, 4 öğretmen
- (2) Abdurrahman Şeref bey İlköğretim Okulu- Demirci, Manisa, 121 öğrenci, 3 öğretmen

- (3) Nurettin Kelem Ziya Gökalp İlköğretim Okulu- Demirci, Manisa, 212 öğrenci, 4 öğretmen
- (4) Yunus Emre İlköğretim Okulu- Demirci, Manisa, 227 öğrenci, 5 öğretmen
- (5) Yetmişbeşinci Yıl İlköğretim Okulu- Demirci, Manisa, 348 öğrenci, 4 öğretmen
- (6) Cumhuriyet İlköğretim Okulu- Demirci, Manisa, 172 öğrenci, 6 öğretmen
- (7) Fatih İlköğretim Okulu- Manisa, Demirci, 100 öğrenci, 3 öğretmen
- (8) Atatürk İlköğretim Okulu- Manisa, Demirci, 117 öğrenci, 3 öğretmen
- (9) Makine Kimya İlköğretim Okulu- Manisa, Demirci, 153 öğrenci, 5 öğretmen
- (10) Cumhuriyet İlköğretim Okulu- Sincik, Adıyaman, 65 öğrenci, 4 öğretmen
- (11) Akçalı ilköğretim Okulu İskenderun- Hatay, 78 öğrenci, 3 öğretmen
- (12) Asaboğlu İlköğretim Okulu Emet- Kütahya, 102 öğrenci, 6 öğretmen
- (13) Yavuz Selim İlköğretim Okulu – Muş, 150 öğrenci, 4 öğretmen
- (14) Şehit Kemal Görgülü İlköğretim Okulu- Van, 104 öğrenci, 1 öğretmen
- (15) İnönü ilköğretim Okulu- Van, 165 öğrenci, 1 öğretmen
- (16) Fevzi Şengül-Van, 120 öğrenci, 1 öğretmen
- (17) Zeve ilköğretim Okulu-Van, 112 öğrenci, 1 öğretmen
- (18) Kirazlı İlköğretim Okulu- İstanbul, 240 öğrenci, 2 öğretmen

ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın örneklemini; Manisa, Hatay, Van, Muş, Kütahya, İstanbul, Adıyaman İllerinde bulunan 18 ilköğretim okulunun 4,5,6,7. sınıflarında okuyan 2757 öğrencinin %50 si (1367 öğrenci) oluşturmaktadır.

İller araştırmacınının sosyal ve ekonomik imkanları doğrultusunda belirlenmiştir.

Öğrenciler, sınıf yada branş öğretmenlerinin ve araştırmacının kontrolünde her sınıftan 20 öğrenci olmak üzere gönüllü olarak seçilmiştir. Sınıflarda gönüllü öğrencilerin sayısının 20'den az olması durumunda sınıf öğretmenin belirlediği öğrenciler anketleri cevaplandırmışlardır. İlköğretim okulları random yöntemi ile seçilmiştir. Öğretmenlerin seçiminde bir örnekleme yöntemi kullanılmayıp, evreni oluşturan tüm elemanlar la (60 öğretmen) çalışılmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve Ek-1-2'de görülen öğretmen ve öğrenci anketleri kullanılmıştır.

Bu anketlerin nasıl geliştirildiği aşağıda açıklanmıştır.

ANKETLERİN HAZIRLANMASI

2000-2001 öğretim yılı ilköğretim 4,5,6,7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziki durum, içerik, harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler, değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenciler ve öğretmenlerin düşüncelerinin değerlendirilmesi amacıyla Ek 1-2 de yer alan öğrenci ve öğretmen anketlerinin hazırlanmasında şu aşamalar gerçekleştirilmiştir:

1. Ders kitaplarının incelenmesi ile ilgili literatür taranmış,
2. Milli Eğitim bakanlığı ders kitapları yönetmeliğinin ilgili bölümleri incelenmiş,

3. Sosyal Bilgiler ve diğer ders kitapları ile ilgili hazırlanmış değerlendirme ölçütleri gözden geçirilmiş,

4. Olası anket soruları belirlenmiş,

5. Olası anket soruları ile ilgili uzman kanısı alınmış (dil uzmanı, program uzmanı ve Ölçme ve değerlendirme uzmanı)

6. Uzman kanısı sonrası son şekli verilen anketler önce her sınıf düzeyinden 3'er öğrenciye ön test olarak uygulanmış, daha sonra da örnekleme belirtilen öğrenci ve öğretmenlere uygulanmıştır.

Öğrenci ve öğretmen anketlerinin sorularının kaynakları ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Öğrencilere uygulanan ankette 8 Giriş, 30' da anket sorusu sorulmuştur. Hazırlanan anket soruları önceki benzer araştırmalarda kullanılanlar ile özel şartlara ve ölçülmek istenen davranışlara göre araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken:

- 28,29,30. sorularda: Demirelden,⁴⁴
- 14. soruda: Düндardan,⁴⁵
- 1,2,4,5,9,10,11,12,13,15,17-27. sorularda: Tuğba Yanpar Şahin, Soner Yıldırım'dan,⁴⁶ faydalanılmıştır.

Öğretmenlere uygulanan ankette 8 Giriş, 40' da anket sorusu sorulmuştur. Hazırlanan anket soruları önceki benzer araştırmalarda kullanılanlar ile özel şartlara ve ölçülmek istenen davranışlara göre araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sorular hazırlanırken:

- 38, 39. soruda: Demirelden,⁴⁷

⁴⁴ Demirel, Ö. ,Türkçe Programı Ve Öğretimi, Usem Yayınları 12, Ankara 1997.

⁴⁵ Düндar, Ayşe, a.g.e.

⁴⁶ Tuğba Yanpar ve Soner Yıldırım, a.g.e. s.53

⁴⁷ Demirel, Ö. a.g.e. s.43

- 17. soruda: Dündardan,⁴⁸
- 1-5, 7-12, 14-16, 18-20, 22-35, Tuğba Yanpar Şahin, Soner Yıldırım, ⁴⁹
- 3-5. Giriş sorularında: Yiğitarıslan (Gözkaya)dan,⁵⁰ faydalanılmıştır.

Anket sorularına ilişkin Alfa Güvenirlik katsayıları aşağıda tablo halinde sunulmuştur:

TABLO: 1 ANKET FORMLARININ ALFA GÜVENİRLİK KATSAYILARI

	Öğrenci Anketi	Öğretmen Anketi
α	0,86	0,89
K	30	40
N	1367	60

“Kehoe, 10-15 civarındaki maddeden oluşan çoktan seçmeli sorular için 0,50 kadar düşük bir KR₂₀ güvenirlilik katsayısının yeterli olacağı ve 50 maddenin üzerindeki testler için ise KR₂₀ değerinin en az 0,80 olması gerektiğini belirtmiştir.”⁵¹ Bundan hareketle: “Alfa Katsayısı, KR₂₀ güvenirlilik katsayısının genelleştirilmiş şekli”⁵² olduğu için, 30-40 maddeli öğretmen ve öğrenci anketlerinin tabloda verilen Alfa Güvenirlilik katsayılarına bakıldığında 0,86 ve 0,89 ile yeterli düzeyde güvenilir oldukları anlaşılmaktadır.

⁴⁸ Dündar, Ayşe, a.g.e.

⁴⁹ Tuğba Yanpar ve Soner Yıldırım, a.g.e. s.53.

⁵⁰ Yiğitarıslan (Gözkaya), Demet, a.g.e. s.58-59.

⁵¹ Şeref Tan, Alaattin Erdoğan, Öğretimi Planlama Ve Değerlendirme, Anı Yayıncılık, Ankara. 2001,s.149.

⁵² Şeref Tan, Alaattin Erdoğan, a.g.e.,s.150.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada hazırlanan ve uygulanan anketler teker teker kontrol edilerek değerlendirmeye geçilmiştir. Elde edilen veriler öğretmen- öğrenci giriş ve anket sorularında tablolara aktarılarak her madde için yüzde ve frekans belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen ve öğrenci anket sorularından eşdeğer olanları için Aritmetik Ortalama ve Z puanlarını içeren tablolar hazırlanmıştır.

Ankette elde edilen veriler, Office 2000 Excel Programında Yüzdelik, Aritmetik Ortalama, Hipotez Testi istatistiksel yöntemleri kullanılarak analiz edilmiş, 0.05 düzeyinde hata payı istatistiksel çıkarımların anlamlılığı için esas alınmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın öğretmen ve öğrenci giriş sorularını gösteren tablolara ve alt problemleriyle ilgili bulgulara yer verilmiştir.

A. GİRİŞ SORULARI İLE İLGİLİ BULGULAR

Öğretmen giriş sorularının hazırlanmasında cevaplayıcıların cinsiyeti, mesleki kıdemi, son üç yılda beş günden fazla hizmet içi eğitime katılımı ve okuldaki konumlarıyla ilgili dağılımlarının ortaya çıkarılması ayrıca öğretmenlerin, eğitim-öğretim yılı başında Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hangi kriterlere göre seçtiklerini ve sınıflara göre Talim ve Terbiye Kurulunun belirlediği hangi yayınevini kitabını kullandıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Veriler yüzdeler olarak ifade edilmiş ve tabloleştirilmiştir.

Mesleki kıdem sorusunda, cevaplayıcıların % 70'inin 1-5 (%36,67) ve 21-25 (%33,33) yıllık öğretmen oldukları görülmektedir. 1-5 yıllık öğretmenlerin meslekte yeni ve 21-25 yıllık öğretmenlerin meslekte eski olmaları ankette cevaplayıcıların tecrübe açısından dengeli bir dağılım içinde olduklarını göstermektedir.

Üç yıldan fazla hizmet içi eğitime katılanlar ile katılmayanlar dengeli bir dağılım göstermektedirler. 1-5 yıllık öğretmenlerin %36,67 oranında olması hizmetiçi eğitime katılmayanların oranını artırmaktadır fakat 1-5 yıllık öğretmenlerin yeni mezun olduklarını düşündüğümüzde bilgilerinin daha yeni olduğu görülmektedir. Hizmet içi eğitim, öğretmeni eğitimdeki yeniliklerden haberdar ettiği için, öğretmenlerin ders kitaplarına karşı yaklaşımları da buna bağlı olarak daha objektif olacaktır.

Öğretmenlerin ders kitabını seçerken büyük oranda “önerilen diğer ders kitaplarına oranla öğrenci seviyesine uygun ve yeterli olması” faktörüne dikkat ettikleri anlaşılmaktadır. Kitap seçiminde “kitapların anlaşılır olması” ve “bir yıl önce okutulmuş olması” da öğretmenler için önemli belirleyici faktörler gibi gözükmektedir. Buna karşılık ders kitaplarının seçiminde; fiziki yeterlilik, ucuzluk, piyasada kolay şekilde bulunma gibi etkenler önemli bulunmamıştır.

Öğretmenlerin sınıflara göre büyük oranda M.E.B. Yayınevine ait Sosyal Bilgiler ders kitaplarını seçtikleri göze çarpmaktadır. Buna göre ders kitabı seçiminde öğretmenlerin büyük oranda “önerilen diğer ders kitaplarına oranla öğrenci seviyesine uygun ve yeterli olması” faktörünü göze almaları ile M.E.B Yayınevi kitaplarının büyük oranda seçilmiş olması ilişkisi M.E.B Yayınevi Sosyal Bilgiler ders kitaplarının diğerlerine göre daha yeterli olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Öğretmen giriş sorularıyla ilgili bulgular Tablo-2’de gösterilmiştir.

TABLO : 2 ÖĞRETMEN GİRİŞ SORULARININ YÜZDE(%) VE FREKANSLARI (F)

GİRİŞ SORULARI		f	%	N
Cinsiyet	Erkek	39	65	60
	Bayan	21	35	
Mesleki Kıdeminiz	1-5 Yıl	22	36,67	60
	6-10 Yıl	8	13,33	
	11-15 Yıl	3	5	
	16-20 Yıl	5	8,33	
	21-25 Yıl	20	33,33	
	26 Yıl ve Daha Fazla	2	3,33	
Son Üç Yılda, Beş Günden Fazla Hizmet İçi Eğitime Katıldınız mı?	Evet	32	53,33	60
	Hayır	28	46,67	
Bu Okuldaki Konumunuz Nedir?	Müdür	0	0	60
	Müdür Yardımcısı	1	1,67	
	Öğretmen	59	98,33	
Hangi Sınıfın ya da Sınıfların Sosyal Bilgiler Dersine Giriyorsunuz?	4	17	28,33	60
	5	20	33,33	
	6	13	21,67	
	7	10	16,67	
Ders Kitabı Seçiminde Dikkate Aldığınız En Önemli Kriter Hangisidir?	Bir yıl önce okutulmuş olması	8	13,33	60
	Önerilen diğer ders kitaplarına oranla daha anlaşılır olması	12	20	
	Önerilen diğer ders kitaplarına oranla öğrenci seviyesine göre daha yeterli olması	25	41,67	
	Ucuz olması	4	6,67	
	Fiziki olarak yeterli olması	3	5	
	Piyasada kolay şekilde bulunması	5	8,33	
	Diğer: Diğer, kitap seçilmmişti, şekil, resim ile desteklenmiş olması, anlaşılır dil kullanması, bilgilerin güncelliği	3	5	

Sınıflara Göre Hangi Yayınevinin Sosyal Bilgiler Ders Kitabını Kullanıyorsunuz *	4.sınıf	Milli eğitim yayınları	14	87,5
		Özgün matbaacılık	2	12,5
	5.sınıf	Milli eğitim yayınları	17	89,47
		Tutibay Ltd.Şti.	1	5,26
		Doğan yayıncılık	1	5,26
	6.sınıf	Milli eğitim yayınları	20	90,91
		Ders kitapları A.Ş.	1	4,55
		Doğan yayıncılık	1	4,55
	7.sınıf	Milli eğitim yayınları	17	85
		Doğan yayıncılık	3	15

* "Sınıflara göre hangi yayınevinin Sosyal Bilgiler ders kitabını kullanıyorsunuz?" Sorusunun sınıflara göre dağılımı ve sadece cevaplanan şıkları tabloda verilmiştir. Öğretmenlerin girdikleri aynı sınıf içindeki kitap ve öğretmen sayılarına göre yüzdeler hesaplanmıştır.

Öğrenci Giriş sorularının hazırlanmasında, cevaplayıcıların cinsiyeti ve sınıfının; kitapların yayınevlerinin ve hangi sıklıkla kullanıldıklarının; Sosyal Bilgiler derslerinde en çok kullanılan araç- gereçlerin ve Sosyal Bilgiler dersi not ortalamalarının dağılımlarının ortaya çıkarılması ayrıca öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarına nasıl sahip olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Öğrencilerin kullandıkları Sosyal Bilgiler ders kitapları %83,2 oranında M.E.B. Yayınevi tarafından basılmıştır. Bu da öğretmenlerin M.E.B Yayınevine ait Sosyal Bilgiler ders kitaplarını seçme oranlarıyla paralel gözükmektedir.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarına sahip olmalarında "kırtasiyeden satın alma" en fazla kullanılan yol olmuştur. Buna karşılık ders kitabını "bir önceki yıl kullanmış olanlardan" temin edenlerin oranı da azımsanmayacak çokluktur. Bu da gösteriyor ki ders kitabı satın almak yerine bir önceki yıl aynı kitabı kullananlardan almak bazı öğrenciler için daha ekonomik bulunmuştur.

Öğrencilerin verdikleri cevaplardan Sosyal Bilgiler derslerinde en çok kullanılan aracın % 72,64'le "ders kitabı" olduğu anlaşılmaktadır. Bu da eğitim-öğretimde henüz daha teknolojik gelişmelerin araştırma yapılan okullarda yeterince kullanılmadığını

göstermektedir. Ders kitabının kullanılma sıklığına baktığımızda ise % 69,5 ile “her ders” kullanıldığı göze çarpmaktadır. Bu bilgilere dayanarak ders kitabının ilgili okullarda eğitim-öğretimin en önemli unsurlarından biri olduğunu söylemek mümkündür.

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler not ortalamalarının büyük oranda İlköğretimde başarılı sayılma kriter olan 2,3,4,5 olduğu görülmektedir. Anketi cevaplayan öğrencilerin bu bilgiler ışığında Sosyal bilgiler dersinden genelde başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

b. Öğrenci Giriş Sorularıyla ilgili sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

TABLO : 3 ÖĞRENCİ GİRİŞ SORULARININ YÜZDE(%) VE FREKANSLARI (F)

GİRİŞ SORULARI		f	%	N
CİNSİYET	Boş	20	1,46	1367
	Erkek	717	52,45	
	Kız	630	46,09	
SINIF	4	305	22,31	1367
	5	338	24,73	
	6	365	26,7	
	7	359	26,26	
SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABININ YAYINEVİ	Boş	5	0,37	1367
	MEB yayımları	1137	83,2	
	Tutubay	9	0,66	
	Ders Kitapları A.Ş.	76	5,56	
	Doğan Yayıncılık	100	7,32	
	Özgün Matbaacılık	40	2,93	
SOSYAL BİLGİLER KİTABINA NASIL SAHİP OLDUNUZ?	Boş	11	0,8	1367
	Kırtasiyeden satın aldım.	606	44,33	
	Bir önceki yılda aynı kitaptan yararlanmış olanlardan aldım.	424	31,02	
	Öğretmenimiz yayinevinden sipariş usulü ile istetti.	25	1,83	
	Ailem kırtasiyeden satın almış.	282	20,63	
	Diğer:Arkadaşım verdi (2), ailemle beraber aldım(2), okuldan verdiler(2), öğretmenimiz ödünç verdi,Arıcam gönderdi, akrabam aldı, müdürümüz hediye etti, hayır, kitabım yok(2), boş(5)	19	1,39	
	SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE EN ÇOK HANGİ ARAÇ VE GEREÇİ KULLANIYORSUNUZ?	Boş	10	
Ders kitabı		993	72,64	
Harita, küre vb.		326	23,85	
Tepegöz		4	0,29	
Slayt makinesi		2	0,15	
Video, CD, film makinesi		4	0,29	
Bilgisayar		2	0,15	
Diğer: Dergi(6), öğretmen anlatıyor, test kitapları(3), yardımcı kitap(5), bir sebebim yok,boş(12)		26	1,9	

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABINI HANGİ SIKLIKLARLA DERSLERİNDE KULLANIYORSUNUZ	Boş	25	1,83	1367
	Her ders	950	69,5	
	Haftada bir	168	12,29	
	Ayda bir	154	11,27	
	Dönemde bir defa	9	0,66	
	Derslerimizde ders kitabı kullanmıyoruz	61	4,46	
SOSYAL BİLGİLER DERSİ NOT ORTALAMASI*	BOŞ	111	8,12	1367
	1	146	10,68	
	2	185	13,53	
	3	272	19,9	
	4	361	26,41	
	5	292	21,36	

* Anketin, 1. dönemin son iki haftasında uygulanmasından dolayı Sosyal Bilgiler notu ortalama olarak istenmiştir.

B. ALT PROBLEMLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI

1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI

Araştırmanın birinci alt problemi şöyle ifade edilmiştir:

İlköğretimde okutulan M.E.B. tarafından tavsiye edilmiş Sosyal Bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında; 4,5,6,7.sınıf öğretmenlerinin görüşleri nasıldır?

Bu alt problemle ilgili görüşü alınan 4, 5, 6, 7. sınıf öğretmenlerinin yaklaşımları sırasıyla şöyle incelenmiştir:

4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 6'da sunulmuştur.

A-

Anketin Fiziki durumla ilgili 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10. sorularında öğretmenler büyük oranda kısmen ve hayır cevabını vermişlerdir. Bu da 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını fiziksel açıdan 4. sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadığını göstermektedir.

B-

Öğretmen anketinin "harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum" bölümü ile ilgili olarak 4. sınıf öğretmenlerinden, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21. sorularda evet, 17, 19, 20. sorularda ise kısmen cevabı ağırlıklı olarak alınmıştır. Bu da 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; öğrenmede kalıcılık sağlaması, sayfa içine estetik olarak

yerleştirilmesi, şekiller ve grafiklerin öğrencilerin düzeyine uygunluğu konuları dışında, harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından 4.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulduğunu göstermektedir.

C-

Öğretmen anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak 4. sınıf öğretmenleri 22, 24. sorular dışındaki sorulara ağırlıklı olarak kısmen ve hayır cevabını vermişlerdir. Buna göre öğretmenler; kullanılan kavramları sınıf düzeyine uygun olduğu ve ünitelerin birbirinin önkoşulu olarak sıralandığı görüşünü savunurlarken ders kitaplarının içerik bölümünü genel olarak yetersiz bulmuşlardır.

D-

Öğretmen anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak 4. sınıf öğretmenleri, ağırlıklı olarak hazırlık ve değerlendirme sorularının sınıf düzeyine uygun olduğu dışındaki sorulara ağırlıklı olarak hayır ve kısmen cevabını vermişlerdir. Bu da 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 4.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadığını göstermektedir.

5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

İlgili veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

A-

Öğretmen anketinin “fiziksel durum” bölümüne 5. sınıf öğretmenleri 1, 3, 8. sorular dışında ağırlıklı olarak evet yanıtını vermişlerdir. 1, 3, 8. sorulardan kitabın kapağı ve cildi ile ilgili sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Geri kalan sorular genel olarak, 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını fiziksel açıdan 5.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

B-

Öğretmen anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak 5. sınıf öğretmenleri 12, 17, 19. sorular dışında evet cevabını vermişlerdir. Fotoğraf baskısı, öğrenmede kalıcılık sağlaması, ve şekillerin sayfa içine estetik olarak yerleştirilmesi konularında alınan kısmen cevapları 5. sınıf öğretmenlerinin bu konularda 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yeterli bulmadıklarını göstermektedir. Fakat diğer sorulardaki ağırlıklı “evet” cevapları 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından 5.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir. Bu bulgular Dündar’ın –Ortaokul Ders kitaplarının Fiziki yapısında sorunlar olduğuna dair bulgularıyla paralel gözükmektedir.⁵³

C-

Öğretmen anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak 22, 23, 24. sorularda 5. sınıf öğretmenlerinin ağırlıklı olarak evet cevabı vermek suretiyle, kullanılan dilin ve kavramların sınıf düzeyine uygun olduğunu ve ünitelerin birbirinin önkoşulu olarak sıralandığını savundukları görülmektedir. Fakat diğer sorulardaki ağırlıklı hayır ve kısmen cevapları 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; içerik açısından 5.sınıf öğretmenlerinin yeterli bulmadıklarını göstermektedir. Bu sonuçlar, Kılıç’ın bulgularıyla –“içerik” bölümünde sorun olması açısından- paralel gözükmektedir.⁵⁴

D-

⁵³ Dündar, Ayşe , Ortaokul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafikselle Açından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995.

⁵⁴ Kılıç, Selver, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Sınıf öğretmenlerinin ve Müfettişlerin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.

Öğretmen anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak 34, 36, 37. sorularda ağırlıklı olarak evet cevabı alınmış fakat bölümün diğer sorularındaki hayır ve kısmen cevaplarının fazlalığı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 5. Sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

6. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

A-

Öğretmen anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili olarak 2, 4, 5, 7, 10. sorularda 6. sınıf öğretmenleri, evet cevabı ile 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yeterli bulunurken; 1, 3, 6, 8, 9. sorularda kısmen ve hayır cevaplarının ağırlıklı olarak bulunması 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kapak, cilt, kağıt kalitesi ve içindikiler bölümü ile ilgili sorunların olduğunu göstermektedir.

B-

Öğretmen anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü, 13, 14, 17, 19. sorular dışında 6. sınıf öğretmenleri tarafından yeterli bulunmuştur. Resimlerin renkleri, fotoğrafların kalitesi, sayfa içine estetik olarak yerleştirilmesi ve öğrenmede kalıcılık sağlaması nitelikleri öğretmenler tarafından yetersiz bulunmuştur.

C-

Öğretmen anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak 6. sınıf öğretmenleri Dil ve kavramların sınıf düzeyine uygunluğu dışındaki sorulara ağırlıklı olarak kısmen ve hayır cevapları vermişlerdir. Bu da 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; içerik açısından 6.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

D-

Öğretmen anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak 35, 37. sorularda ağırlıklı olarak evet yanıtı alınmıştır. Fakat diğer sorulardaki kısmen ve hayır cevapları 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 6.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

7. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 9’da sunulmuştur.

A-

Öğretmen anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili olarak 4, 5, 7, 10. sorular ağırlıklı olarak evet cevabı ile 7. sınıf öğretmenlerini tatmin etmiş fakat diğer sorularda hayır ve kısmen cevaplarının ağırlıklı olması 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, fiziksel açıdan 7.sınıf öğretmenlerinin yarısından fazlasının yeterli bulmadığını göstermektedir.

B-

Öğretmen anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak resimlerin renklerinin konuya uygunluğu ve kalıcılığı dışındaki sorulara 7. sınıf öğretmenleri ağırlıklı olarak evet cevabı vererek 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından yeterli bulmuşlardır.

C-

Öğretmen anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak kullanılan kavramların ve dilin sınıf düzeyine uygunluğu dışındaki sorulara ağırlıklı olarak hayır ve kısmen cevaplarını vermişlerdir. Bu da 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, içerik açısından 7.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

D-

Öğretmen anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak 36. soru dışında ağırlıklı olarak hayır ve kısmen cevabı alınmıştır. Bu da 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 7.sınıf öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

SOSYAL BİLGİLER DERS ÖĞRETMENLERİNİN KENDİ SINIFLARINDA OKUTTUKLARI DERS KİTAPLARIYLA İLGİLİ VERDİKLERİ AĞIRLIKLIL CEVAPLARIN BÖLÜMLERE GÖRE YORUMU

Ağırlıklı cevaplar, her sınıfta öğretmen anketinde sorulara göre en fazla yüzdellik alan seçeneklere göre belirlenmiştir.

A-

Öğretmen anketinin fiziksel durum bölümü ile ilgili genel olarak sorulara bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri evet ve kısmen cevabı vermişlerdir. Kapak kartonu, kitabın kapağının ilgi çekiciliği, kağıt kalitesi ve baskısının uzun süreli kullanım için dayanıklılığı, kitabın cildinin dayanıklılığı, İçindekiler sayfasının ilgi çekiciliği konularında verilen ağırlıklı kısmen cevapları bu konularda genel olarak bütün Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yeterli bulmadıklarını göstermektedir. Fakat öğretmenler, ağırlıklı evet cevabı ile kapağın estetik olarak düzenlendiği, Baskı kalitesinin yeterli olduğu, kenar boşlukları ve satır aralıklarının yeterli olduğu, ders kitabının harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesinin yapıldığı görüşünü savunmuşlardır.

B-

Öğretmen anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak Sosyal Bilgiler dersine giren bütün öğretmenler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının numaralandırıldığı ve sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak

düzenlendiği görüŖünü savunurlarken bölümün diğer sorularını yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

C-

Öğretmen anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri, büyük oranda kullanılan dil ve kavramların sınıf düzeyine uygun olduğunu, fakat içerik bölümünün diğer sorularına verdikleri hayır ve kısmen cevapları ile de Sosyal Bilgiler ders kitaplarını bu açıdan genel olarak yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

D-

Öğretmen anketinin hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili olarak Bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri büyük oranda olarak hazırlık ve değerlendirme sorularının sınıf düzeyine uygun olduğu kanısında birleşmişlerdir. Fakat Bölümün diğer sorularında ağırlıklı olarak hayır ve kısmen cevaplarının bulunması Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, hazırlık ve değerlendirme soruları açısından genel olarak bütün Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük oranda yeterli bulmadıklarını göstermektedir.

2 İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın ikinci alt problemi şöyle ifade edilmiştir:

İlköğretimde okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında; 4,5,6,7. sınıf öğrencilerinin görüşleri nasıldır?

Bu alt problemle ilgili 4, 5, 6, 7. sınıf öğrencilerinin yaklaşımları sırasıyla şöyle incelenmiştir:

4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARININ, BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 10'da sunulmuştur.

4. sınıf öğrencileri, 4 bölümdeki bütün sorulara ağırlıklı olarak evet cevabı vererek 4. sınıf sosyal Bilgiler ders kitaplarını; fiziksel durum; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum; içerik; hazırlık ve değerlendirme soruları açısından yeterli bulmuşlardır. 2. ve 22. sorulardaki hayır ve kısmen cevaplarının evet cevabına oran olarak yakınlığı kitabın kapağının ilgi çekiciliği ve Sosyal bilgilerde deneyle ilgili öğrencilerin tereddütlü davrandıklarını göstermektedir.

5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 11'de sunulmuştur.

A-

Öğrenci anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili olarak bütün sorulara büyük oranda evet cevabı alınmıştır. Bu da 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, fiziksel açıdan 5. sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

B-

Öğrenci anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak bütün sorulara büyük oranda evet cevabı alınmıştır. Bu da 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından 5. sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

C-

Öğrenci anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak sorulan sorulardan 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında gezi-gözleme, deneye ve günlük hayattan örneklere yer verilmediği sonuçları çıkarken, diğer soruları 5. sınıf öğrencilerinin evet cevabı ile yeterli buldukları görülmektedir.

D-

Öğrenci anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak Çoktan seçmeli sorulara yer verilip verilmediği sorusuna 5. sınıf öğrencileri hayır cevabını verirken, geri kalan sorular, 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 5.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 12’de sunulmuştur.

A-

Öğrenci anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili olarak 2. soru dışındaki bütün sorulara büyük oranda evet cevabı alınmıştır. Bu da 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, fiziksel açıdan 6.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

B-

Öğrenci anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak bütün sorulara büyük oranda evet cevabı alınmıştır. Bu da 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından 6.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

C-

Öğrenci anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak sorulan sorulardan 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında gezi-gözleme, deneye, günlük hayattan örneklere ve ünitelerde öğrencilerin başarabildikleri yeteneklere yer verilmediği sonuçları çıkarken, diğer soruları 6. sınıf öğrencilerinin evet cevabı ile yeterli buldukları görülmektedir.

D-

Öğrenci anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak Çoktan seçmeli, eşleştirmeli-kısa cevaplı sorulara yer verilip verilmediği sorularına 6. sınıf öğrencileri hayır cevabını verirlerken, geri kalan sorular, 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 6. sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARININ BÖLÜMLERE GÖRE BULGULARI VE YORUMLARI

İlgili veriler Tablo 13’de sunulmuştur.

A-

Öğrenci anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili olarak 7. sınıf öğrencileri kitabın kapağının çekiciliği konusunda ağırlıklı olarak hayır cevabı vermişlerdir. Diğer sorularda ise 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını, fiziksel açıdan 7.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli buldukları görülmektedir.

B-

Öğrenci anketinin “harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili olarak 7. sınıf öğrencilerinin, şekil ve fotoğraflardaki renkleri çekici bulmadıkları görülmektedir. Bölümün diğer sorularına verilen ağırlıklı evet cevabı 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum açısından 7.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

C-

Öğrenci anketinin “içerik” bölümü ile ilgili olarak 17, 19, 20, 25 sorularda ağırlıklı olarak evet cevabı alınmıştır. Fakat 7. sınıf 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında ünitelerin işlenişinde ilgi ve yeteneklerin kısmen göz önüne alındığı bunun dışında günlük hayattan yeterli örnek verilmediği, Sosyal Bilgilerle ilgili deneye, gezi-gözlem etkinliklerine ve güncel hayattan örneklere yer verilmediği gibi sorunların olduğu hayır ve kısmen cevaplarının yüksekliğinden anlaşılmaktadır.

D-

Öğrenci anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak Çoktan seçmeli sorulara yer verilip verilmediği sorusuna 7. sınıf öğrencileri hayır cevabını verirken, geri kalan sorular, 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını hazırlık ve değerlendirme soruları açısından 7.sınıf öğrencilerinin büyük oranda yeterli bulduklarını göstermektedir.

4, 5, 6, 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BÖLÜMLERE GÖRE ÖĞRENCİ ANKETİNE VERDİKLERİ AĞIRLIKLIL CEVAPLARA İLİŞKİN YORUMLAR

Ağırlıklı cevaplar, her sınıfta öğrenci anketinde sorulara göre en fazla yüzdellik alan seçeneklere göre belirlenmiştir.

A-

Öğrenci anketinin “fiziksel durum” bölümü ile ilgili, 4, 5, 6, 7. sınıf öğrencilerinin tümü kitabın kapağının ilgi çekiciliği dışında sorulara ağırlıklı olarak evet cevabı vermek suretiyle Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yeterli bulmuşlardır.

B-

Öğrenci anketinin “Harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum” bölümü ile ilgili 4,5,6,7. sınıf öğrencilerinin tümü fotoğrafların ilgi çekiciliği dışındaki sorulara ağırlıklı olarak evet cevabı vermek suretiyle Sosyal Bilgiler ders kitaplarını yeterli bulmuşlardır.

C-

Öğrenci anketinin “içerik” bölümü ile ilgili, 4,5,6,7. sınıf öğrencilerinin tümü ünitelerin konularının ilgi çekiciliği ve ünitelerde başarabildikleri yeteneklere uygun konuların ele alınması dışındaki sorulara ağırlıklı olarak hayır ve kısmen cevabı vermişlerdir. Bu da öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik bölümünü yetersiz bulduklarını göstermektedir.

D-

Öğrenci anketinin “hazırlık ve değerlendirme soruları” bölümü ile ilgili olarak 4,5,6,7. sınıf öğrencilerinin tümü büyük oranda Sosyal bilgiler ders kitaplarını yeterli bulmaktadırlar. Fakat verilen ağırlıklı cevaplardan çoktan seçmeli sorulara yeterince yer verilmediği anlaşılmaktadır.

3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI

Araştırmanın üçüncü alt problemi şöyle ifade edilmiştir:

İlköğretim 4,5,6,7. sınıfta okutulan M.E.B. tarafından tavsiye edilmiş Sosyal Bilgiler ders kitaplarının; fiziki durum; içerik; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki vb özellikler; değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında aynı sınıf öğretmen ve öğrencilerinin görüşleri arasında benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

4, 5, 6, 7. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin eşdeğer soruları Ek 3'de, hipotez testi sonuçları ise Tablo 4'de verilmiştir.

TABLO:4 4.5. SINIF ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİNİN EŞDEĞER SORULARININ HİPOTEZ TESTİ SONUÇLARI

ORTAK SORU NO:	Anket no:	4.sınıf				5.sınıf			
		N	X	X	Z	N	X	X	Z
			Öğrenci (S)	Öğretmen (T)			Öğrenci (S)	Öğretmen (T)	
1	S1	305	2,50	2,19	2,19*	338	2,51	2,30	1,56
	T1	16				20			
2	S2	305	2,19	1,89	1,70	338	1,79	2,15	-2,1*
	T3	16				20			
3	S3	305	2,64	2,19	2,36*	338	2,68	2,35	1,94
	T6	16				20			
4	S4	305	2,68	2,00	3,69*	338	2,47	2,00	2,38*
	T8	16				20			
5	S5	305	2,75	2,25	2,87*	338	2,68	2,40	1,75
	T10	16				20			
6	S9	305	2,69	2,38	1,53	338	2,49	2,30	1,24
	T12	16				20			
7	S10	305	2,67	2,50	1,25	338	2,58	2,10	2,19*
	T11	16				20			
8	S12	305	2,37	2,38	0,01	338	2,56	2,40	0,86
	T15	16				20			
9	S13	305	2,72	3,00	-6,9*	338	2,77	2,75	0,17
	T16	16				20			
10	S14	305	2,50	2,19	1,82	338	2,50	2,30	1,46
	T17	16				20			
11	S15	305	2,63	2,31	1,76	338	2,60	2,20	2,24*
	T19	16				20			
12	S16	305	2,74	2,25	2,47*	338	2,74	2,35	2,09*
	T21	16				20			
13	S17	305	2,86	2,31	3,60*	338	2,83	2,80	0,26
	T23	16				20			

14	S20	305	2,67	2,00	3,21*	338	2,54	2,25	1,97*
	T25	16				20			
15	S21	305	2,49	1,81	4,04*	338	2,23	2,05	0,95
	T26	16				20			
16	S22	305	1,97	2,06	0,55	338	1,49	1,45	0,27
	T28	16				20			
17	S23	305	2,18	1,94	1,34	338	2,01	1,55	2,86*
	T29	16				20			
18	S24	305	2,15	2,06	0,58	338	1,89	2,30	2,66*
	T32	16				20			
19	S25	305	2,53	1,94	3,32*	338	2,33	1,85	2,54*
	T33	16				20			
20	S26	305	2,45	2,15	1,55	338	2,57	2,30	1,61
	T34	16				20			
21	S27	305	2,50	1,94	2,90*	338	2,53	2,25	1,69
	T35	16				20			
22	S28	305	2,67	2,38	1,58	338	2,63	2,35	1,53
	T37	16				20			
23	S29	305	2,33	1,63	3,40*	338	2,13	2,05	0,44
	T38	16				20			
24	S30	305	2,18	1,50	3,51*	338	1,97	1,65	1,57
	T39	16				20			

* $p < 0.05$

TABLO:5 6.7. SINIF ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİNİN EŞDEĞER SORULARININ HİPOTEZ TESTİ SONUÇLARI

ORTAK SORU NO:	Anket no:	6.sınıf				7.sınıf			
		N	X	X	Z	N	X	X	Z
			Öğrenci (S)	Öğretmen (T)			Öğrenci (S)	Öğretmen (T)	
1	S1	365	2,58	2,04	2,72*	359	2,42	2,24	1,28
	T1	21				21			
2	S2	365	2,04	1,86	1,02	359	2,04	1,76	1,75
	T3	21				21			
3	S3	365	2,31	2,33	0,16	359	2,49	2,38	0,84
	T6	21				21			
4	S4	365	2,21	2,14	0,38	359	2,38	2,19	0,96
	T8	21				21			
5	S5	365	2,66	2,48	1,38	359	2,54	2,38	1,05
	T10	21				21			
6	S9	365	2,61	2,14	2,30*	359	2,44	2,24	1,17
	T12	21				21			
7	S10	365	2,69	2,62	0,37	359	2,46	2,43	0,15
	T11	21				21			
8	S12	365	2,68	2,52	1,11	359	2,56	2,48	0,64
	T15	21				21			
9	S13	365	2,80	2,91	1,10	359	2,87	2,95	1,55
	T16	21				21			
10	S14	365	2,53	2,38	1,37	359	2,35	2,19	1,36
	T17	21				21			
11	S15	365	2,61	2,47	1,18	359	2,39	2,38	0,09
	T19	21				21			
12	S16	365	2,77	2,52	2,10*	359	2,43	2,62	1,67
	T21	21				21			

13	S17	365	2,86	2,62	1,87	359	2,88	2,71	1,58
	T23	21				21			
14	S20	365	2,43	1,86	3,51*	359	2,41	1,76	4,08*
	T25	21				21			
15	S21	365	2,37	1,81	4,09*	359	2,04	1,62	2,91*
	T26	21				21			
16	S22	365	1,47	1,14	2,92*	359	1,25	1,43	0,10
	T28	21				21			
17	S23	365	1,86	1,24	4,93*	359	1,68	1,27	2,66*
	T29	21				21			
18	S24	365	2,11	2,10	0,08	359	1,81	1,86	0,27
	T32	21				21			
19	S25	365	2,44	1,91	3,13*	359	2,29	1,76	2,82*
	T33	21				21			
20	S26	365	2,58	2,29	2,05*	359	2,58	2,14	3,36*
	T34	21				21			
21	S27	365	2,44	2,38	0,38	359	2,43	2,14	1,61
	T35	21				21			
22	S28	365	2,57	2,43	1,04	359	2,43	2,33	0,73
	T37	21				21			
23	S29	365	2,26	1,71	2,90*	359	2,07	1,62	2,39*
	T38	21				21			
24	S30	365	1,88	1,33	3,30*	359	1,73	1,29	3,40*
	T39	21				21			

* p < 0. 05

4.5,6,7. SINIF ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİNİN EŞDEĞER SORULARININ HİPOTEZ TESTİ BULGULARI VE YORUMLARI

1.

1. 4. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin eşdeğer sorulara verdikleri cevaplar arasında Fiziksel Durum bölümü ile ilgili, kitabın kapağının ilgi çekiciliği dışında, anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre 4. sınıf

öğretmen ve öğrencilerinin genel olarak fiziksel durumla ilgili olarak farklı düşündükleri anlaşılmaktadır. Görüşlerin daha çok öğrencilerde olumlu, öğretmenlere de olumsuz olduğu görülmektedir.

2. 4. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin; harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum bölümü ile ilgili görüşleri arasında 9, 12. sorular dışında anlamlı fark bulunamamıştır. haritaların anlaşılabilirliği ve ders kitabının numaralandırılması konularında öğretmen ve öğrencilerin görüş ayrılığı içinde oldukları görülmektedir.
3. 4. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin içerik bölümü ile ilgili görüşleri arasında, 16, 17, 18. eşdeğer soruların dışındakilerde, anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgilerle ilgili deney, gezi gözlem ve güncel hayattan örneklerle Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer verilmesi konusu ile ilgili her hangi bir görüş ayrılığı çıkmamıştır. Farklı cevaplara bakıldığında öğretmenlerin olumsuz öğrencilerin ise daha çok olumlu düşündükleri görülmektedir.
4. 4. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin Hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili görüşleri arasında, Hazırlık ve değerlendirme sorularının öğrenciler tarafından anlaşılabilirliği dışındaki eşdeğer sorularda, anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.

2.

1. 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin Fiziksel durum bölümü ile ilgili kitabın kapağının ilgi çekiciliği ve kitabın cildinin dayanıklılığı konularında farklı görüşlerde oldukları fakat buna karşılık diğer sorularda her hangi bir görüş ayrılığı içinde olmadıkları görülmektedir.
2. 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin, harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum bölümü ile ilgili 6, 8, 9, 10. eşdeğer sorularda görüşler arasında bir fark bulunmazken 7, 11, 12. eşdeğer sorularda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

3. 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin İçerik bölümü ile ilgili görüşleri arasında 17, 18, 19. eşdeğer sorularda anlamlı farklılıklar bulunurken günlük hayattan yeterli örnekler verilmesi, Sosyal Bilgilerle ilgili deneylerin varlığı, Kullanılan dilin anlaşılabilirliği ve yeteneklere göre konuların yer alması konularında görüşler arasında farklılığa rastlanmamıştır.
 4. 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin Hazırlık ve değerlendirme soruları ile ilgili eşdeğer sorulara verdikleri cevaplar arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Hazırlık ve değerlendirme soruları ile ilgili öğretmen ve öğrenciler benzer görüşleri taşımaktadırlar.
- 3.
1. 6. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin fiziksel durum bölümü ile ilgili eşdeğer sorulardan kitabın kapağının kartonunun kalitesi dışındakilerde cevaplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.
 2. 6. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum bölümü ile ilgili eşdeğer sorulardan fotoğrafların baskı kalitesinin durumu ve haritaların anlaşılabilirliği dışındakilerde cevaplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.
 3. 6. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin içerik bölümündeki eşdeğer sorulardan kitabın dilinin anlaşılabilirliği ve günlük yaşamla Sosyal Bilgilerin ilişkisi ile ilgili soruların dışındakilerde cevaplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.
 4. 6. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin Hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili eşdeğer sorulardan 21, 22. soruların dışındakilerde cevaplar arasında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.
- 4.
1. 7. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin fiziki durum ve harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb durum bölümleri ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

2. 7. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin içerik bölümü ile ilgili 13, 16, 18. eşdeğer sorularda görüşler arasında anlamlı farklılık görülmezken diğer sorularda anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.
3. 7. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili 21, 22. eşdeğer sorularda görüşler arasında anlamlı farklılık görülmezken diğer sorularda anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır.

BÜTÜN SINIFLARDA, GENEL OLARAK, ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR

a. Genel olarak, bütün sınıflarda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında fark bulunmayan eşdeğer sorular aşağıda çıkarılmıştır:

- Altlarında anlaşılır açıklama var mı?, öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?, Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu? Eşdeğer sorularında bütün sınıflarda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir.
- 2, 7, 11, 18. eşdeğer sorularda, 5. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşleri dışında, bütün sınıflarda, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında farklılık bulunmamıştır.
- 3, 9, 13, 21. eşdeğer sorularda, 4. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşleri dışında, bütün sınıflarda, öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında farklılık bulunmamıştır.
- 6, 16. Eşdeğer sorularda, 6. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşleri dışında, bütün sınıflardaki öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında farklılık bulunmamıştır.

b. Genel olarak, bütün sınıflarda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı fark bulunan eşdeğer sorular aşağıda çıkarılmıştır:

- Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır? Ve kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi? Eşdeğer sorularında bütün sınıflarda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.
- 17, 24. Eşdeğer sorularda, 4. sınıf, 1, 15, 23, 24. eşdeğer sorularda 5. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşleri dışında, bütün sınıflardaki öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim ve öğretim günümüzde bütün Dünya devletlerinin en çok üzerinde durdukları bir konudur. Eğitimli, bilgili ve kalifiye eleman yetiştirmek ise oldukça güçtür.

Eğitim ve öğretimin en önemli unsurlarından biri de ders kitaplarıdır. Elde ettiğimiz bulgulardan da anlaşıldığı gibi araştırma yapılan okullarda Sosyal Bilgiler derslerinde henüz yeterince teknolojik araç-gereçler kullanılmamaktadır. Bu yüzden ders kitaplarının her yönden iyi hazırlanması gerekmektedir. Yeterince özen gösterilmemiş, gelişigüzel hazırlanmış kitaplar, öğrencileri zihinsel ve psikolojik olarak etkileyerek başarısız olmalarına sebep olmaktadır.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Öğretmen ve Öğrenci gözüyle ortaya konulması, ders kitaplarının eğitim ve öğretimdeki yerinin görülmesine imkan verecektir. Bu yüzden 3. Bölümdeki bulgulardan hareketle elde edilen sonuçlar açıklanmak suretiyle Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının eğitim ve öğretimde üstlendiği rol ve mevcut sorunlar ortaya konulacaktır. İşaret edilen sorunlar, öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkındaki izlenimleri hiç kuşkusuz ders kitapları ile ilgili yayınevlerinin takınacakları yeni tavırlara rehberlik edecektir. Bu araştırmadan çıkan aşağıdaki sonuçların Sosyal Bilgiler ders kitaplarının olumlu yönde gelişimine katkıda bulunması umulmaktadır.

SONUCLAR

Bu araştırmanın sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

A- Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğretmen ve öğrencilerin işaret ettikleri sorunlar:

1. Öğretmenlerin, geliştirilen ankete verdikleri cevaplara göre Sosyal Bilgiler ders kitaplarında işaret ettikleri sorunlar, bölümlere göre şöyle sıralanmıştır:

a. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziksel durum bölümü ile ilgili ankete katılan bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kapağının öğrencinin ilgisini çekmediği ve kitapların ciltlerinin dayanıklı olmadığı konularında ortak görüşü paylaşmaktadırlar. Ayrıca 4, 6, 7. sınıflardaki Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kapak kartonunun kalitesinin yetersiz olduğu, 4, 6. sınıflarda Kapağın estetik olarak düzenlenmediği, 4, 6, 7. sınıflarda kağının kalitesi ve baskısının uzun süreli kullanıma dayanıklı olmadığı, 4. sınıfta harita, şekil, vb. grafiksel düzenlenmesi yapılmadığı, 4, 6, 7. sınıflarda içindekiler sayfasının ilgi çekmediği, 4. sınıfta ise şekil, grafiklerin öğrenci düzeyine uygun olmadığı sonuçları ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar, Yiğitarıslan'ın Kitabın dış görünüşü ile ilgili bölümde öğrenci ve öğretmenlerin daha çok olumsuz ifadeler kullandıkları yönündeki bulgularıyla paralel gözükmemektedir.⁵⁵

b. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan, vb. durum bölümü ile ilgili anketlerden çıkan sonuçlara göre, 5. sınıfta uygun renklerin kullanılmadığı, 5, 6. sınıflarda fotoğrafların baskısının yeterli olmadığı, 7. sınıfta resimlerin ve renklerin konuya uyumlu olmadığı, 6. sınıfta altlarında anlaşılır açıklama

⁵⁵ Yiğitarıslan (Gözkaya), Demet, Öğretmen Ve Öğrenci Gözüyle Ders Geçme Ve Kredi Sistemine Göre Tarih-1 Ders Kitabının Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995.s.58-59

olmadığı, numaralandırılmadığı ve amaca uygun olmadığı, 4, 5, 7. sınıflarda sayfa içine yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmediği, 4, 6. sınıflarda şekil ve grafiklerin öğrencinin düzeyine uygun olmadığı, 6. sınıfta haritaların anlaşılır olmadığı sorunları göze çarpmaktadır.

c. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik bölümü ile ilgili ankete katılan tüm öğretmenlerin kullanılan dil ve kavramların sınıf düzeyine uygun olduğu, 4, 5. sınıf öğretmenlerinin, buna ek olarak, ünitelerin birbirinin ön koşulu olarak sıralandığı kanısını taşıdıkları görülmektedir. Fakat veriler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içerik bölümünün geri kalan 8 sorudan dolayı büyük ölçüde sorunlu olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, Yiğitarslan'ın içerik ile ilgili bölümde öğrenci ve öğretmenlerin daha çok olumsuz ifadeler kullandıkları yönündeki bulgularıyla paralel gözükmektedir.⁵⁶

d. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili araştırmaya katılan bütün Sosyal Bilgiler öğretmenleri, ders kitaplarında eşleştirmeli, kısa cevaplı, çoktan seçmeli ve değerlendirmede bilgi basamağı dışında uygulama ve kavrama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yeterince yer verilmediği sorununa işaret etmektedirler.

2. Öğrencilerinin, geliştirilen ankete verdikleri cevaplara göre Sosyal Bilgiler ders kitaplarında işaret ettikleri sorunlar, bölümlere göre şöyle sıralanmıştır:

a. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziksel durum bölümünden Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kapağının öğrencilerin genel olarak ilgisini çekmediği sonucu çıkmaktadır.

b. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan, vb. durum bölümünden 5, 6. sınıf öğrencilerinin şekil ve fotoğraftaki renkleri çekici bulmadıkları anlaşılmaktadır.

⁵⁶ Yiğitarslan (Gözkaya), a.g.t. s.58-59.

c. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, öğrencilere göre, içerik bölümü ile ilgili 5. sınıfta kitabın dilinin yeterince anlaşılmadığı, 6, 7. sınıfta ünitelerin işlenişinde öğrencilerin ilgi yetenek ve ihtiyaçlarının dikkate alınmadığı, 5. sınıfta ünitelerde öğrencilerin başarabildiği konuların yeterince yer almadığı, 5, 6, 7. sınıflarda Sosyal Bilgilerle ilgili deneye, gezi- gözlem etkinliklerine ve günlük hayattan yeterince örneğe yer verilmemesi, 5, 6. sınıflarda günlük hayatla Sosyal Bilgiler ünitelerinin birbirine benzememesi, 6, 7. sınıflarda kitapta yeni bilgilere yer verilmemesi gibi sorunlar göze çarpmaktadır.

d. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının hazırlık ve değerlendirme bölümü ile ilgili öğrenciler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çoktan seçmeli sorulara 5. sınıf öğrencileri ise eşleştirme ve kısa cevaplı sorulara yer verilmediğini ifade etmişlerdir.

B- Öğretmen ve öğrencilerin Sosyal Bilgiler Ders kitaplarına ilişkin görüşleri arasındaki bölümlere ve sınıflara göre ilişkiler :

Eşdeğer soruların fiziksel durum bölümü ile ilgili 4. sınıfta 2. soru dışındaki sorularda anlamlı farklılıklar bulunurken, 5. sınıfta 1, 3, 5. sorular, 6, 7. sınıftaki bütün sorularda fark bulunamamıştır.

Harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan, vb. durum bölümünde sınıflara göre haritalar anlaşılır mı? eşdeğer sorusu dışındaki sorularda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

İçerik bölümü ile ilgili eşdeğer sorularda bütün sınıflarda öğrencilerin yeteneklerine uygun konuların yer alması, günlük hayattan yeterli örnek verilmesi ve kitapta yeni bilgilere yer verilmesi konularında görüşler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bununla birlikte diğer sorularda genel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Hazırlık ve değerlendirme soruları bölümü ile ilgili eşdeğer sorulardan 23, 24. sorularda 5. sınıf dışında anlamlı farklıklar bulunurken, 20, 21, 22. sorularda genel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4. Öğretmenler, öğrencilere göre Sosyal Bilgiler ders kitaplarına daha eleştirel bir gözle bakmışlardır. Öğretmen ve öğrenci görüşlerinin farklılığının birçok sebebi olabilir. Bunlar arasında:

- a. Ders kitaplarının öğrenciler tarafında değil, öğretmenler tarafından seçilmesi, (Öğretmenler ders kitabı seçimi sırasında bir çok kitabı inceleme şansına sahiptir, oysa öğrenciler sadece öğretmenin istediği ders kitabını almakla yetinirler. Farklı kitaplarla bir kıyaslama yapamadıklarından ders kitabı ile ilgili olarak daha çok olumlu cevaplar verme eğilimi göstermişlerdir.)
- b. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrenciler tarafından kullanım şekli,
- c. Ünite dergilerinin ders kitapları ile birlikte kullanılması,
- d. Öğrencilerin başarı durumları,
- e. Öğretmenlerin tecrübeleri,
- f. Ders kitaplarının, çok kullanımı ve öğretmenlerin tavırları nedeni ile öğrencinin gözündeki vazgeçilmezliği,
- g. Öğretmenlerin öğrencilere oranla ders kitaplarını daha çok inceleme imkanı bulmaları, gösterilebilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen bazı öneriler aşağıda sunulmuştur.

- 1 Öğrencilere sorulan giriş sorularından; ders kitaplarının her ders ve genelde tek araç olarak kullanıldığı ve bir önceki yıl kullanılmış olan kitapların tekrar kullanıldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Hal böyle iken Sosyal bilgiler ders kitaplarının kağıt kalitesi ve karton kapağı önem kazanmaktadır. Fakat öğretmen ve öğrenci görüşleri mevcut kitaplarını yeterli dayanıklılığa sahip olmadığı yönündedir. Bu yüzden, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının kapak kartonunun kalitesi artırılmalı, estetik görünüşü daha da ilgi çekici olmalı, kitabın cildi daha da dayanıklı hale getirilmelidir.
2. Ders kitapları ilgi çekici olmalıdır. İlgi çekici olabilmesi için özellikle göze hitap eden resim, fotoğraf vb. araçlarla donatılmaları ve bunların kitabın içeriğiyle ve öğrencilerin göz zevkiyle uyumlu olması gerekir. Sonuçlar öğretmen ve öğrencilerin şekil ve fotoğrafları ilgi çekici bulmadıklarını göstermektedir. Bu yüzden Şekil ve fotoğraflarda daha çekici renkler kullanılmalı, şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun olmalı, şekil, fotoğraf, grafik vb. akılda kalacak şekilde düzenlenmelidir.
3. Gezi- gözleme, deneye ve günlük hayattan yeterli örneğe yer verilmelidir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında özellikle coğrafya konularının ilgili bölümlerinde dencylere ve gezi-gözlem etkinliğine teşvik edici bölümlere yer verilmesi, olayların somut olarak görülüp kalıcı olarak anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

4. Sosyal Bilgiler, İlköğretimin 4,5,6,7. sınıflarında okutulan bir derstir. Bu sınıflardaki öğrencilerin yaş olarak birbirinden farklı bilişsel ve fiziksel özelliklere sahip oldukları aleni bir gerçektir. Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Fakat elde ettiğimiz bulgular bu kuralın yeterince uygulanmadığı yönünde sonuçlar çıkarmıştır. Bu yüzden, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin gelişim seviyesinin çok üzerinde veya çok altında örneklere yer verilmemelidir.
5. Sosyal Bilgiler, araç gereçlerin yoğun olarak kullanıldığı derslerden biridir. Ders kitaplarında hangi konuda hangi materyallerin kullanılacağını belirtmesi derslerde kolaylık sağlayacaktır. Fakat bulgulardan, kitaplarda araç-gereç kullanımı ile ilgili herhangi bir bölümün olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmeli, ünite konuları öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek ve sosyalleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.
6. Bilim, hızlı bir şekil gelişerek ilerlemektedir. Sosyal Bilgiler ile ilgili yeni gelişmelerin takip edilmesi ve daha taze bilgilerin verilmesi hiç şüphesiz öğrencinin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Bu noktada ders kitaplarına önemli görevler düşmekte iken Sosyal Bilgiler ders kitaplarının yetersiz kaldığı bulgulardan anlaşılmaktadır. Bu sebeple, Sosyal Bilgiler ders kitapları, Sosyal Bilgiler alanında yeni gelişmeleri dikkate almalı ve öğrencilerin de yeni gelişmeleri takip etmesine teşvik etmelidir.
7. Öğrencilerin konuya yeterli olarak hazırlanabilmesi için konuyu kapsayacak şekilde hazırlık sorularına; konu sonunda dönütün sağlıklı olabilmesi için ise kapsam geçerliğine sahip değerlendirme sorularına ihtiyaç vardır. Bu

yüzden, değerlendirme ve hazırlık soruları bölümünde konuyu kapsayacak yeterlilikte soru bulunmalı; öğrencileri düşünmeye, araştırmaya ve yaratıcılığa sevk edecek sorulara daha fazla yer verilmelidir.

8. Elde edilen bulgulardan değerlendirme ve hazırlık soruları bölümünde yeterli oranda kavrama ve uygulama basamağında soruya yer verilmediği anlaşılmıştır. Bu yüzden, değerlendirme ve hazırlık soruları bölümünde, bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen; eleştirmeli, kısa cevaplı ve çoktan seçmeli sorulara yeterli oranda yer verilmelidir.
9. 4. Sınıf ders kitaplarında çoktan seçmeli sorulara, gezi gözlem etkinliklerine ve Sosyal Bilgiler ile ilgili deneylere daha fazla yer verilmelidir. Kitabın kapak, cilt gibi fiziki unsurları geliştirilmeli öğrencinin daha da fazla ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir. Haritalar daha anlaşılır hale getirilmeli, öğrenmede kalıcılık sağlayacak konular seçilmeli ve kullanılan dil öğrencilerin gelişim düzeylerine göre yeterince anlaşılır olmalıdır. Üniteler güncel olmalı, öğrencinin sosyal bir kişi olarak toplumda yaşamını problem çözme yöntemini kullanarak kolaylaştırmasına yardımcı olmalıdır. Hazırlık ve değerlendirme soruları farklı tiplerde olup, bilgi basamağı dışındaki davranışları da ölçmeyi amaçlamalıdır.
10. 5. Sınıf ders kitaplarının, çoktan seçmeli sorulara yer verilmesi, günlük hayatta yaşanan şeylerle Sosyal Bilgiler ünitelerinin birbirine benzemesi, Sosyal Bilgilerle ilgili deneylerin olması, kitabın kapağının ilgi çekmesi, Değerlendirme, bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmesi, gezi-gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmesi, ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmesi konularındaki yetersizlikler giderilmelidir.

11. 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının içeriği öğrenciye göre yeniden gözden geçirilmelidir. Hazırlık ve değerlendirme soruları öğrencinin düzeyine daha da uygun olmalı, öğrenciyi araştırmaya ve düşündürmeye teşvik etmelidir.
12. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları, İçerik-Hazırlık ve değerlendirme soruları açısından tekrar gözden geçirilmeli ve gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.
13. Genel olarak Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğrencilerin güncel hayatta ilgilerini çeken konulara, resimlere yer verilmelidir.
14. Ders kitapları eğitimde yegane araç olmaktan kurtarılmalı, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan bilgisayar, slayt, Compact Disk, video vb. gibi araç gereçlerinde eğitimde yoğun kullanılması sağlanmalı hatta ders kitapları, bunların kullanımı ile ilgili konulara göre rehberlik bilgileri vermelidir.

EKLER VE TABLOLAR

EK: 1 ÖĞRENCİ ANKETİ**SEVGİLİ ÖĞRENCİLER,**

Bu araştırma “2000-2001 öğretim yılı ilköğretim 4,5,6,7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziki durum, içerik, harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler, değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenciler ve öğretmenlerin düşüncelerinin değerlendirilmesi”dir.

Aşağıda sosyal bilgiler 4,5,6,7. ders kitaplarının geneli ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sizden bu sorulara samimi ve içten cevaplar vermeniz istenmektedir. Vereceğiniz cevaplar toplu olarak değerlendirilecek ve kesinlikle araştırma amacı dışında kullanılmayacaktır. Bu sebeple, lütfen isminizi yazmayınız. Gösterdiğiniz ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Cevaplamanızı her soruyla ilgili verilen seçeneklerden sizce uygununu, seçeneğin kişisel bilgiler bölümünün önündeki; anket sorularının sonundaki () içine x işareti (x) koyarak yapmanız beklenmektedir.

ÖRNEK1:

1- Cinsiyetiniz () 1. Bayan (x) 2. Erkek

ÖRNEK2:

Soru no		Evet	Kısmen	Hayır
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	()	(X)	()

Demirci, 2000

SERDAL SEVEN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

GİRİŞ SORULARI

1- Cinsiyetiniz: () Erkek () Kız

2- Okulunuzun adı:.....

3- Sınıfınız: 4 () 5 () 6 () 7 ()

4- İçinde bulunduğunuz öğretim yılında (2000-2001) okuduğunuz sosyal bilgiler kitabının yayınevi hangisidir?

.....

5- Sosyal bilgiler kitabına nasıl sahip oldunuz?

() a) Kırtasiyeden satın aldım.

() b) Bir önceki yılda aynı kitaptan yararlanmış olanlardan devraldım.

() c) Öğretmenimiz yayınevinden sipariş usulü ile istetti.

() d) Ailem kırtasiyeden satın almış.

() e) Diğer (Bu seçeneklerin dışında bir sebep varsa belirtiniz)

.....

6- Sosyal bilgiler derslerinde en çok hangi araç ve gereci kullanıyorsunuz?

() a) Ders kitabı () b) Harita, küre vb. () c) Tepegöz

() d) Slayt makinesi

() e) Video, CD, film makinesi vb. () f) Bilgisayar

() g) Diğer (Bu seçeneklerin dışında bir sebep varsa belirtiniz).....

7- Sosyal Bilgiler ders kitabını hangi sıklıkla derslerinizde kullanıyorsunuz?

() a) Her ders () b) haftada bir () c) ayda bir

() d) dönemde bir defa

() e) Derslerimizde, ders kitabı kullanmıyoruz.

8- Sosyal Bilgiler dersi not ortalaması(5'li sisteme göre) :

ANKET SORULARI

A- Fiziksel durum

No		Evet	Kısmen	Hayır
1	Kitabın kapağının kartonu kaliteli mi?	()	()	()
2	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu?	()	()	()
3	Kitabın sayfaları, uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	()	()	()
4	Kitabın cildi dayanıklı mı?	()	()	()
5	Şekilleri, grafikleri rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	()	()	()
6	Şekilleri, grafiklerin çizimleri net mi?	()	()	()
7	Kitabın yazıların rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?	()	()	()

B- Harita, şekil, Fotoğraf, Ölçek, Kroki, Plan vb. Durum

8	Şekil ve fotoğraftaki renkler çekici mi?	()	()	()
9	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	()	()	()
10	Şekil ve fotoğraflarda uygun renkler kullanılmış mı?	()	()	()
11	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	()	()	()
12	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	()	()	()
13	Numaralandırılmış mı?	()	()	()
14	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	()	()	()
15	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi?	()	()	()
16	Haritalar anlaşılır mı?	()	()	()

C- içerik

- 17 Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz? () () ()
- 18 Ünitelerin işlenişinde ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarınız dikkate alınmış mı? () () ()
- 19 Ünitelerdeki konular ilginizi çekiyor mu? () () ()
- 20 Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır? () () ()
- 21 Günlük hayattan yeterli örnekler verilmiş mi? () () ()
- 22 Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı? () () ()
- 23 Gezi-gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi? () () ()
- 24 Günlük hayatınızda yaşadığınız şeylerle Sosyal Bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu? () () ()
- 25 Kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi? () () ()

D. Hazırlık ve değerlendirme soruları

- 26 Değerlendirme soruları sizi düşünmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu? () () ()
- 27 Ünite hazırlık çalışmaları , sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu? () () ()
- 28 Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz? () () ()
- 29 Eşleştirme ve kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi? () () ()
- 30 Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi? () () ()

EK:2 ÖĞRETMEN ANKETİ**DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM,**

Bu araştırma “2000-2001 öğretim yılı ilköğretim 4,5,6,7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziki durum, içerik, harita, şekil, fotoğraf, ölçek kroki vb özellikler,değerlendirme ve hazırlık sorularının nitelikleri hakkında bu kitapları kullanan öğrenciler ve öğretmenlerin düşüncelerinin değerlendirilmesi”dir.

Aşağıda sosyal bilgiler 4,5,6,7. ders kitaplarının geneli ile ilgili sorular bulunmaktadır. Sizden bu sorulara samimi ve içten cevaplar vermeniz istenmektedir. Vereceğiniz cevaplar toplu olarak değerlendirilecek ve kesinlikle araştırma amacı dışında kullanılmayacaktır. Bu sebeple, lütfen isminizi yazmayınız. Gösterdiğiniz ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder başarılar dilerim.

Cevaplamanızı her soruyla ilgili verilen seçeneklerden sizce uygununu, seçeneğin kişisel bilgiler bölümünün önündeki, anket sorularının sonundaki () içine x işareti (x) koyarak yapmanız beklenmektedir.

ÖRNEK1:

1- Cinsiyetiniz () 1. Bayan (x) 2. Erkek

ÖRNEK2:

Soru no		Evet	Kısmen	Hayır
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	()	()	()

Demirci, 2000

SERDAL SEVEN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

GİRİŞ SORULARI

1. **Okulunuzun adı:**.....
2. **Cinsiyetiniz:** a () Erkek b () Bayan
3. **Mesleki kıdeminiz:**
 a () 1-5 yıl b () 6-10 yıl c () 11-15 yıl
 d () 16-20 yıl e () 21-25 yıl f () 26 yıl ve daha fazla
4. **Son üç yılda beş günden fazla süreli hizmet içi eğitime katıldınız mı?**
 a () Evet b () Hayır
5. **Bu okuldaki konumunuz nedir?**
 a () Müdür b () Müdür Yardımcısı c () Öğretmen
6. **Hangi sınıfın ya da sınıfların sosyal bilgiler dersine giriyorsunuz?**
 () 4 () 5 () 6 () 7
7. **Sınıflara göre hangi yayınevının sosyal bilgiler ders kitabını derslerinizde kullanıyorsunuz?**
 4. Sınıf:.....
 5. Sınıf:.....
 6. Sınıf:.....
 7. Sınıf:.....
8. **Ders kitabı seçiminde dikkate aldığınız en önemli kriter hangisidir?**
 a- () Bir önceki yıl okutulmuş olması.
 b- () Önerilen diğer ders kitaplarına oranla daha anlaşılır olması.
 c- () Önerilen diğer ders kitaplarına oranla öğrenci seviyesine göre daha yeterli olması.
 d- () Ucuz olması.
 e- () Fiziki olarak yeterli olması.
 f- () Piyasada kolay bir şekilde bulunabiliyor olması.
 g- () Diğer.....

ANKET SORULARI

A- Fiziksel durum

No		Evet	Kısmen	Hayır
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	()	()	()
2	Kapak estetik olarak düzenlenmiş mi?	()	()	()
3	Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	()	()	()
4	Baskı kalitesi yeterli mi?	()	()	()
5	Kenar boşlukları ve satır aralıkları yeterli mi?	()	()	()
6	Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	()	()	()
7	Harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesi yapılmış mı?	()	()	()
8	Kitabın cildi dayanıklı mı?	()	()	()
9	İçindekiler sayfası ilgi çekici mi?	()	()	()
10	Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	()	()	()

B- Harita, şekil, Fotoğraf, Ölçek, Kroki, Plan vb. Durum

11	Uygun renkler kullanılmış mı?	()	()	()
12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	()	()	()
13	Resimlerin, renkleri sizce konuya uygun ve uyumlu mudur?	()	()	()
14	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	()	()	()
15	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	()	()	()
16	Numaralandırılmış mı?	()	()	()
17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	()	()	()
18	Amaca uygun mu?	()	()	()
19	Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	()	()	()
20	Şekiller, grafikler, haritalar öğrencilerin düzeyine uygun mu?	()	()	()
21	Haritalar anlaşılır mı?	()	()	()

C- içerik

- 22 Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygun mu? () () ()
- 23 Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu? () () ()
- 24 Üniteler birbirinin önkoşulu olarak sıralanmış mı? () () ()
- 25 Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları
ilgi, yetenek ve ihtiyaçları dikkate alınmış mı () () ()
- 26 Sosyal hayattan yeterli örnekler verilmiş mi? () () ()
- 27 Ünitelerde kullanılacak araç gereçler içeriğe
eklenmiş mi? () () ()
- 28 Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı? () () ()
- 29 Gezi- gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi? () () ()
- 30 Ünite konular öğrencilerin problem çözme ve
karar verme yeteneğini geçiştirecek nitelikte mi? () () ()
- 31 Üniteler öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayacak
şekilde düzenlenmiş mi? () () ()
- 32 Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasındaki
ilişki dikkate alınmış mı? () () ()
- 33 Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte
bulunmakta mıdır? () () ()

D. Hazırlık ve değerlendirme soruları

- 34 Değerlendirme sorulan öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu? () () ()
- 35 Ünite hazırlık çalışmaları , öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu? () () ()
- 36 Ünite sonlarında yeterli değerlendirme soruları var mı? () () ()
- 37 Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu? () () ()
- 38 Eşleştirme ve kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi? () () ()
- 39 Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi? () () ()
- 40 Değerlendirmede bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmiş mi? () () ()
-

EK:3 EŞDEĞER ANKET SORULARI

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERE SORULAN ORTAK ANKET SORULARI

Ortak soru no	Anket Soru No	ANKET SORUSU	Öğrenci	Öğretmen
1	1 1	Kitabın Kapağının kartonu kaliteli mi? Kapak kartonu kaliteli mi?	x	x
2	2 3	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu? Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	x	x
3	3 6	Kitabın sayfalarını uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır? Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	x	x
4	4 8	Kitabın cildi dayanıklı mı? Kitabın cildi dayanıklı mı?	x	x
5	5 10	Şekilleri, grafikler rahatlıkla anlayabiliyor musunuz? Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	x	x
6	9 12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi? Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	x	x
7	10 11	Şekil ve fotoğraflarda uygun renkler kullanılmış mı? Uygun renkler kullanılmış mı?	x	x
8	12 15	Altlarında anlaşılır açıklama var mı? Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	x	x
9	13 16	Numaralandırılmış mı? Numaralandırılmış mı?	x	x
10	14 17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu? Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	x	x
11	15 19	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi? Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	x	x
12	16 21	Haritalar anlaşılır mı? Haritalar anlaşılır mı?	x	x
13	17 23	Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz? Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu?	x	x
14	20 25	Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır? Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçları dikkate alınmış mı?	x	x
15	21 26	Günlük hayattan yeterli örnekler verilmiş mi? Sosyal hayattan yeterli örnekler verilmiş mi?	x	x
16	22 28	Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı? Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı?	x	x
17	23 29	Gezi- gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi? Gezi- gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	x	x

18	24 32	Günlük hayatınızda yaşadığınız şeylerle sosyal bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu? Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasındaki ilişki dikkate alınmış mı?	x	x
19	25 33	Kitabımızda yeni bilgilere yer verilmiş mi? Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte bulunmakta mıdır?	x	x
20	26 34	Değerlendirme sorulan sizi düşünmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu? Değerlendirme sorulan öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu?	x	x
21	27 35	Ünite hazırlık çalışmaları , sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu? Ünite hazırlık çalışmaları , öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	x	x
22	28 37	Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz? Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu?	x	x
23	29 38	Eşleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi? Eşleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi?	x	x
24	30 39	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi? Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	x	x

TABLO: 6 4. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	4. SINIF ÖĞRETMEN			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	16	0 0,00	4 25,00	11 68,75	1 6,25
2	Kapak estetik olarak düzenlenmiş mi?	16	0 0,00	4 25,00	7 43,75	5 31,25
3	Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	16	0 0,00	3 18,75	8 50,00	5 31,25
4	Baskı kalitesi yeterli mi?	16	0 0,00	11 68,75	2 12,50	3 18,75
5	Kenar boşlukları ve satır aralıkları yeterli mi?	16	1 6,25	10 62,50	5 31,25	0 0,00
6	Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	16	0 0,00	6 37,50	7 43,75	3 18,75
7	Harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesi yapılmış mı?	16	0 0,00	6 37,50	8 50,00	2 12,50
8	Kitabın cildi dayanıklı mı?	16	0 0,00	4 25,00	8 50,00	4 25,00
9	İçindekiler sayfası ilgi çekici mi?	16	0 0,00	4 25,00	7 43,75	5 31,25
10	Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	16	0 0,00	6 37,50	8 50,00	2 12,50
11	Uygun renkler kullanılmış mı?	16	0 0,00	8 50,00	8 50,00	0 0,00
12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	16	0 0,00	9 56,25	4 25,00	3 18,75
13	Resimlerin, renkleri sizce konuya uygun ve uyumlu mudur?	16	0 0,00	8 50,00	6 37,50	2 12,50
14	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	16	0 0,00	9 56,25	5 31,25	2 12,50
15	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	16	0 0,00	9 56,25	4 25,00	3 18,75
16	Numaralandırılmış mı?	16	0 0,00	16 100,00	0 0,00	0 0,00
17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	16	0 0,00	5 31,25	9 56,25	2 12,50

18	Amaca uygun mu?	16	0 0,00	9 56,25	6 37,50	1 6,25
19	Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	16	0 0,00	7 43,75	7 43,75	2 12,50
20	Şekiller, grafikler , haritalar öğrencilerin düzeyine uygun mu?	16	0 0,00	7 43,75	9 56,25	0 0,00
21	Haritalar anlaşılır mı?	16	0 0,00	7 43,75	6 37,50	3 18,75
22	Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygun mu?	16	0 0,00	7 43,75	6 37,50	3 18,75
23	Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu?	16	0 0,00	6 37,50	9 56,25	1 6,25
24	Üniteler birbirinin önkoşulu olarak sıralanmış mı?	16	0 0,00	10 62,50	4 25,00	2 12,50
25	Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçlar dikkate alınmış mı?	16	0 0,00	5 31,25	6 37,50	5 31,25
26	Sosyal hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	16	0 0,00	2 12,50	9 56,25	5 31,25
27	Ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmiş mi?	16	0 0,00	0 0,00	10 62,50	6 37,50
28	Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı?	16	0 0,00	4 25,00	9 56,25	3 18,75
29	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	16	0 0,00	3 18,75	9 56,25	4 25,00
30	Ünite konuları öğrencilerin problem çözüme ve karar verme yeteneğini geliştirecek düzeyde mi?	16	0 0,00	1 6,25	12 75,00	3 18,75
31	Üniteler öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiş mi?	16	0 0,00	3 18,75	11 68,75	2 12,50
32	Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasında ilişki dikkate alınmış mı?	16	0 0,00	3 18,75	11 68,75	2 12,50
33	Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte bulunmakta mı?	16	0 0,00	3 18,75	9 56,25	4 25,00
34	Değerlendirme soruları öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu?	16	0 0,00	6 37,50	6 37,50	4 25,00
35	Ünite hazırlık çalışmaları, öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	16	0 0,00	3 18,75	9 56,25	4 25,00
36	Ünite sonlarında yeterli değerlendirme soruları var mı?	16	0 0,00	4 25,00	3 18,75	9 56,25
37	Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu?	16	0 0,00	8 50,00	6 37,50	2 12,50

38	Eleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi?	16	0	3	4	9
			0,00	18,75	25,00	56,25
39	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	16	0	2	6	8
			0,00	12,50	37,50	50,00
40	Değerlendirme bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmiş mi?	16	0	2	6	8
			0,00	12,50	37,50	50,00

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO:7 5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	5.SINIF ÖĞRETMEN			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	20	0 0,00	7 35,00	12 60,00	1 5,00
2	Kapak estetik olarak düzenlenmiş mi?	20	0 0,00	9 45,00	6 30,00	5 25,00
3	Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	20	0 0,00	7 35,00	9 45,00	4 20,00
4	Baskı kalitesi yeterli mi?	20	0 0,00	10 50,00	7 35,00	3 15,00
5	Kenar boşlukları ve satır aralıkları yeterli mi?	20	0 0,00	18 90,00	2 10,00	0 0,00
6	Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	20	0 0,00	10 50,00	7 35,00	3 15,00
7	Harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesi yapılmış mı?	20	0 0,00	14 70,00	4 20,00	2 6,00
8	Kitabın cildi dayanıklı mı?	20	0 0,00	7 35,00	6 30,00	7 35,00
9	İçindekiler sayfası ilgi çekici mi?	20	0 0,00	11 55,00	3 15,00	6 30,00
10	Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	20	0 0,00	10 50,00	8 40,00	2 10,00
11	uygun renkler kullanılmış mı?	20	1 5,00	9 45,00	5 25,00	5 25,00
12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	20	0 0,00	8 40,00	10 50,00	2 10,00
13	Resimlerin, renkleri sizce konuya uygun ve uyumlu mudur?	20	0 0,00	13 65,00	5 25,00	2 10,00
14	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	20	0 0,00	9 45,00	6 30,00	5 25,00
15	Aktlarında anlaşılır açıklama var mı?	20	0 0,00	12 60,00	4 20,00	4 20,00
16	Numaralandırılmış mı?	20	0 0,00	16 80,00	3 15,00	1 5,00
17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	20	0 0,00	7 35,00	12 60,00	1 5,00

18	Amaca uygun mu?	20	0 0,00	11 55,00	8 40,00	1 5,00
19	Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	20	0 0,00	7 35,00	10 50,00	3 15,00
20	Şekiller, grafikler , haritalar öğrencilerin düzeyine uygun mu?	20	0 0,00	8 40,00	11 55,00	1 5,00
21	Haritalar anlaşılır mı?	20	1 5,00	10 50,00	8 40,00	1 5,00
22	Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygun mu?	20	1 5,00	11 55,00	4 20,00	4 20,00
23	Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu?	20	0 0,00	17 85,00	2 10,00	1 5,00
24	Üniteler birbirinin önkoşulu olarak sıralanmış mı?	20	0 0,00	16 80,00	2 10,00	2 10,00
25	Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçlar dikkate alınmış mı?	20	0 0,00	7 35,00	11 55,00	2 10,00
26	Sosyal hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	20	0 0,00	7 35,00	7 35,00	6 30,00
27	Ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmiş mi?	20	1 5,00	5 25,00	5 25,00	9 45,00
28	Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı?	20	0 0,00	1 5,00	7 35,00	12 60,00
29	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	20	0 0,00	2 10,00	7 35,00	11 55,00
30	Ünite konuları öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek düzeyde mi?	20	0 0,00	5 25,00	12 60,00	3 15,00
31	Üniteler öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiş mi?	20	0 0,00	6 30,00	12 60,00	2 10,00
32	Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasında ilişki dikkate alınmış mı?	20	0 0,00	8 40,00	10 50,00	2 10,00
33	Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte bulunmakta mı?	20	1 5,00	4 20,00	10 50,00	5 25,00
34	Değerlendirme soruları öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu?	20	0 0,00	9 45,00	8 40,00	3 15,00
35	Ünite hazırlık çalışmaları, öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	20	0 0,00	8 40,00	9 45,00	3 15,00
36	Ünite sonlarında yeterli değerlendirme soruları var mı?	20	0 0,00	10 50,00	2 10,00	8 40,00
37	Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu?	20	0 0,00	11 55,00	5 25,00	4 20,00
38	Eleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi?	20	0 0,00	7 35,00	7 35,00	6 30,00

39	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	20	0	5	3	12
			0,00	25,00	15,00	60,00
40	Değerlendirme bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmiş mi?	20	0	4	7	9
			0,00	20,00	35,00	45,00

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO:8 6.SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	6.sınıf ÖĞRETMEN			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	21	0 0,00	5 23,81	12 57,14	4 19,05
2	Kapak estetik olarak düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	9 42,86	8 38,10	4 19,05
3	Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	21	0 0,00	5 23,81	8 38,10	8 38,10
4	Baskı kalitesi yeterli mi?	21	0 0,00	11 52,38	9 42,86	1 4,76
5	Kenar boşlukları ve satır aralıkları yeterli mi?	21	0 0,00	18 85,71	2 9,52	1 4,76
6	Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	21	0 0,00	9 42,86	10 47,62	2 9,52
7	Harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesi yapılmış mı?	21	0 0,00	13 61,90	7 33,33	1 6,00
8	Kitabın cildi dayanıklı mı?	21	0 0,00	7 33,33	10 47,62	4 19,05
9	İçindekiler sayfası ilgi çekici mi?	21	0 0,00	4 19,05	10 47,62	7 33,33
10	Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	11 52,38	9 42,86	1 4,76
11	Uygun renkler kullanılmış mı?	21	0 0,00	14 66,67	6 28,57	1 4,76
12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	21	0 0,00	10 47,62	4 19,05	7 33,33
13	Resimlerin, renkleri sizce konuya uygun ve uyumlu mudur?	21	0 0,00	8 38,10	11 52,38	2 9,52
14	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	21	0 0,00	9 42,86	9 42,86	3 14,29
15	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	21	0 0,00	12 57,14	8 38,10	1 4,76
16	Numaralandırılmış mı?	21	0 0,00	20 95,24	0 0,00	1 4,76
17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	21	0 0,00	8 38,10	13 61,90	0 0,00
18	Amaca uygun mu?	21	0 0,00	15 71,43	6 28,57	0 0,00
19	Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	10 47,62	11 52,38	0 0,00

20	Şekiller, grafikler, haritalar öğrencilerin düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	13 61,90	7 33,33	1 4,76
21	Haritalar anlaşılır mı?	21	0 0,00	11 52,38	10 47,62	0 0,00
22	Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygun mu?	21	1 4,76	13 61,90	4 19,05	3 14,29
23	Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	14 66,67	6 28,57	1 4,76
24	Üniteler birbirinin önkoşulu olarak sıralanmış mı?	21	1 4,76	3 14,29	5 23,81	12 57,14
25	Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçlar dikkate alınmış mı?	21	0 0,00	4 19,05	10 47,62	7 33,33
26	Sosyal hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	21	0 0,00	2 9,52	13 61,90	6 28,57
27	Ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmiş mi?	21	0 0,00	4 19,05	5 23,81	12 57,14
28	Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı?	21	0 0,00	1 4,76	1 4,76	19 90,48
29	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	21	0 0,00	1 4,76	3 14,29	17 80,95
30	Ünite konuları öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek düzeyde mi?	21	0 0,00	2 9,52	12 57,14	7 33,33
31	Üniteler öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	1 4,76	12 57,14	8 38,10
32	Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasında ilişki dikkate alınmış mı?	21	0 0,00	7 33,33	9 42,86	5 23,81
33	Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte bulunmakta mı?	21	0 0,00	5 23,81	9 42,86	7 33,33
34	Değerlendirme soruları öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu?	21	0 0,00	8 38,10	11 52,38	2 9,52
35	Ünite hazırlık çalışmaları, öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	21	0 0,00	10 47,62	9 42,86	2 9,52
36	Ünite sonlarında yeterli değerlendirme soruları var mı?	21	0 0,00	10 47,62	5 23,81	6 28,57
37	Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	10 47,62	10 47,62	1 4,76
38	Eleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi?	21	0 0,00	5 23,81	5 23,81	11 52,38
39	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	21	0 0,00	3 14,29	1 4,76	17 80,95
40	Değerlendirme bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmiş mi?	21	0 0,00	5 23,81	8 38,10	8 38,10

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO:9 7. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	7.sınıf ÖĞRETMEN			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kapak kartonu kaliteli mi?	21	0 0,00	7 33,33	12 57,14	2 9,52
2	Kapak estetik olarak düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	9 42,86	9 42,86	3 14,29
3	Kitabın kapağı öğrencinin ilgisini çekiyor mu?	21	0 0,00	3 14,29	10 47,62	8 38,10
4	Baskı kalitesi yeterli mi?	21	0 0,00	12 57,14	8 38,10	1 4,76
5	Kenar boşlukları ve satır aralıkları yeterli mi?	21	0 0,00	19 90,48	2 9,52	0 0,00
6	Kağıt kalitesi ve baskısı uzun süreli kullanım için dayanıklı mıdır?	21	0 0,00	9 42,86	11 52,38	1 4,76
7	Harita, grafik, şekil vs. grafiksel düzenlenmesi yapılmış mı?	21	0 0,00	11 52,38	9 42,86	1 6,00
8	Kitabın cildi dayanıklı mı?	21	0 0,00	7 33,33	11 52,38	3 14,29
9	İçindekiler sayfası ilgi çekici mi?	21	0 0,00	4 19,05	11 52,38	6 28,57
10	Şekiller, grafikler öğrencilerin düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	10 47,62	9 42,86	2 9,52
11	Uygun renkler kullanılmış mı?	21	1 4,76	12 57,14	7 33,33	1 4,76
12	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	21	0 0,00	9 42,86	8 38,10	4 19,05
13	Resimlerin, renkleri sizce konuya uygun ve uyumlu mudur?	21	0 0,00	6 28,57	12 57,14	3 14,29
14	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	21	0 0,00	10 47,62	9 42,86	2 9,52
15	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	21	0 0,00	11 52,38	9 42,86	1 4,76
16	Numaralandırılmış mı?	21	0 0,00	20 95,24	1 4,76	0 0,00
17	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	21	0 0,00	5 23,81	15 71,43	1 4,76
18	Amaca uygun mu?	21	0 0,00	12 57,14	9 42,86	0 0,00

19	Sayfa içinde yerleştirilirken estetik olarak düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	10 47,62	9 42,86	2 9,52
20	Şekiller, grafikler , haritalar öğrencilerin düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	12 57,14	8 38,10	1 4,76
21	Haritalar anlaşılır mı?	21	0 0,00	13 61,90	8 38,10	0 0,00
22	Kullanılan kavramlar sınıf düzeyine uygun mu?	21	2 9,52	12 57,14	4 19,05	3 14,29
23	Kullanılan dil sınıf düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	15 71,43	6 28,57	0 0,00
24	Üniteler birbirinin önkoşulu olarak sıralanmış mı?	21	1 4,76	3 14,29	5 23,81	12 57,14
25	Ünitelerin işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları ilgi, yetenek ve ihtiyaçlar dikkate alınmış mı?	21	0 0,00	3 14,29	10 47,62	8 38,10
26	Sosyal hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	21	0 0,00	1 4,76	11 52,38	9 42,86
27	Ünitelerde kullanılacak araç, gereçler içeriğe eklenmiş mi?	21	0 0,00	4 19,05	3 14,29	14 66,67
28	Sosyal Bilgilerle ilgili deneyler açıklanmış mı?	21	0 0,00	1 4,76	1 4,76	19 90,48
29	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	21	0 0,00	2 9,52	2 9,52	17 80,95
30	Ünite konuları öğrencilerin problem çözme ve karar verme yeteneğini geliştirecek düzeyde mi?	21	0 0,00	1 4,76	10 47,62	10 47,62
31	Üniteler öğrencilerin sosyalleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiş mi?	21	0 0,00	1 4,76	12 57,14	8 38,10
32	Güncel yaşamla Sosyal Bilgiler üniteleri arasında ilişki dikkate alınmış mı?	21	0 0,00	5 23,81	8 38,10	8 38,10
33	Sosyal Bilgiler alanındaki yeni gelişmeler içerikte bulunmakta mı?	21	0 0,00	5 23,81	6 28,57	10 47,62
34	Değerlendirme soruları öğrencileri düşünmeye ve yaratıcılığa sevk ediyor mu?	21	0 0,00	5 23,81	14 66,67	2 9,52
35	Ünite hazırlık çalışmaları, öğrencileri araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	21	0 0,00	8 38,10	8 38,10	5 23,81
36	Ünite sonlarında yeterli değerlendirme soruları var mı?	21	0 0,00	8 38,10	6 28,57	7 33,33
37	Hazırlık ve değerlendirme soruları sınıf düzeyine uygun mu?	21	0 0,00	8 38,10	12 57,14	1 4,76

38	Eleştirme- kısa cevaplı sorulara yer verilmiş mi?	21	0	5	3	13
			0,00	23,81	14,29	61,90
39	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	21	0	2	1	18
			0,00	9,52	4,76	85,71
40	Değerlendirme bilgi basamağı yanında kavrama ve uygulama basamağı gibi farklı davranışları ölçen sorulara yer verilmiş mi?	21	0	5	6	10
			0,00	23,81	28,57	47,62

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO:10 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	4.sınıf ÖĞRENCİ			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kitabın kapağının kartonu kaliteli mi?	305	7	182	100	16
			2,30	59,67	32,79	5,25
2	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu?	305	6	164	42	93
			1,97	53,77	13,77	30,49
3	Kitabın sayfaları uzun süreli kullanım için dayanıklı mı?	305	2	221	60	22
			0,66	72,46	19,67	7,21
4	Kitabın cildi dayanıklı mı?	305	2	230	55	18
			0,66	75,41	18,03	5,90
5	Şekilleri, grafikleri rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	305	5	255	29	16
			1,64	83,61	9,51	5,25
6	Şekillerin, grafiklerin çizimleri net mi?	305	11	225	46	23
			3,61	73,77	15,08	7,54
7	Kitabın yazılarını rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?	305	10	281	9	5
			3,28	92,13	2,95	1,64
8	Şekil ve fotoğraftaki renkler çekici mi?	305	8	184	73	40
			2,62	60,33	23,93	13,11
9	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	305	9	241	42	13
			2,95	79,02	13,77	4,26
10	Şekil ve fotoğraftaki renkle uygun renkler kullanılmış mı?	305	5	233	48	19
			1,64	76,39	15,74	6,23
11	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	305	4	234	46	21
			1,31	76,72	15,08	6,89
12	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	305	11	190	51	53
			3,61	62,30	16,72	17,38
13	Numaralandırılmış mı?	305	8	257	19	21
			2,62	84,26	6,23	6,89
14	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	305	4	189	82	30
			1,31	61,97	26,89	9,84
15	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi?	305	9	219	68	9
			2,95	71,80	22,30	2,95
16	Haritalar anlaşılır mı?	305	10	254	32	9
			3,28	83,28	10,49	2,95
17	Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz?	305	4	275	22	4
			1,31	90,16	7,21	1,31

18	Ünitelerin işlenişinde ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarınız dikkate alınmış mı?	305	8	200	76	21
			2,62	65,57	24,92	6,89
19	Ünitelerin konuları ilginizi çekiyor mu?	305	9	219	36	41
			2,95	71,80	11,80	13,44
20	Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır?	305	7	226	63	9
			2,30	74,10	20,66	2,95
21	Günlük hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	305	7	203	58	37
			2,30	66,56	19,02	12,13
22	Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı?	305	9	138	27	131
			2,95	45,25	8,85	42,95
23	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	305	15	153	68	69
			4,92	50,16	22,30	22,62
24	Günlük hayatınızda yaşadığınız şeylerle sosyal bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu?	305	11	143	76	75
			3,61	46,89	24,92	24,59
25	Kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi?	305	14	217	45	29
			4,59	71,15	14,75	9,51
26	Değerlendirme soruları sizi düşündürmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu?	305	9	193	54	39
			2,95	63,28	17,70	12,79
27	Ünite hazırlık çalışmaları, sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	305	9	195	61	40
			2,95	63,93	20,00	13,11
28	Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	305	9	233	51	12
			2,95	76,39	16,72	3,93
29	Eşleştirme-kısa cevap sorulara yer verilmiş mi?	305	9	176	63	57
			2,95	57,70	20,66	18,69
30	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	305	9	154	57	85
			2,95	50,49	18,69	27,87

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO: 11 5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	5. sınıf ÖĞRENCİ			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kitabın kapağının kartonu kaliteli mi?	338	4	218	78	38
			1,18	64,50	23,08	11,24
2	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu?	338	4	89	92	153
			1,18	26,33	27,22	45,27
3	Kitabın sayfaları uzun süreli kullanım için dayanıklı mı?	338	2	265	40	31
			0,59	78,40	11,83	9,17
4	Kitabın cildi dayanıklı mı?	338	3	217	65	53
			0,89	64,20	19,23	15,68
5	Şekilleri, grafikleri rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	338	9	267	41	21
			2,66	78,99	12,13	6,21
6	Şekillerin, grafiklerin çizimleri net mi?	338	6	247	58	27
			1,78	73,08	17,16	7,99
7	Kitabın yazılarını rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?	338	9	314	9	6
			2,66	92,90	2,66	1,78
8	Şekil ve fotoğraftaki renkler çekici mi?	338	11	161	94	72
			3,25	47,63	27,81	21,30
9	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	338	9	208	96	25
			2,66	61,54	28,40	7,40
10	Şekil ve fotoğraftaki renkle uygun renkler kullanılmış mı?	338	8	246	51	33
			2,37	72,78	15,09	9,76
11	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	338	6	188	100	44
			1,78	55,62	29,59	13,02
12	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	338	4	240	52	42
			1,18	71,01	15,38	12,43
13	Numaralandırılmış mı?	338	5	290	24	19
			1,48	85,80	7,10	5,62
14	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	338	8	220	74	36
			2,37	65,09	21,89	10,65
15	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi?	338	7	233	68	30
			2,07	68,93	20,12	8,88
16	Haritalar anlaşılır mı?	338	11	280	38	9
			3,25	82,84	11,24	2,66
17	Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz?	338	5	295	34	4
			1,48	87,28	10,06	1,18

18	Ünitelerin işlenişinde ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarınız dikkate alınmış mı?	338	7	219	83	29
			2,07	64,79	24,56	8,58
19	Ünitelerin konuları ilginizi çekiyor mu?	338	4	213	81	40
			1,18	63,02	23,96	11,83
20	Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır?	338	4	218	89	27
			1,18	64,50	26,33	7,99
21	Günlük hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	338	5	166	89	78
			1,48	49,11	26,33	23,08
22	Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı?	338	8	73	27	230
			2,37	21,60	7,99	68,05
23	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	338	17	134	91	96
			5,03	39,64	26,92	28,40
24	Günlük hayatınızda yaşadığınız şeylerle sosyal bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu?	338	15	91	134	98
			4,44	26,92	39,64	28,99
25	Kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi?	338	9	201	56	72
			2,66	59,47	16,57	21,30
26	Değerlendirme soruları sizi düşündürmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu?	338	8	235	69	26
			2,37	69,53	20,41	7,69
27	Ünite hazırlık çalışmaları, sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	338	6	222	79	31
			1,78	65,68	23,37	9,17
28	Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	338	5	247	63	23
			1,48	73,08	18,64	6,80
29	Eşleştirme-kısa cevap sorulara yer verilmiş mi?	338	7	156	78	97
			2,07	46,15	23,08	28,70
30	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	338	10	131	75	122
			2,96	38,76	22,19	36,09

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO: 12 6.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AİT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	6.sınıf ÖĞRENCİ			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kitabın kapağının kartonu kaliteli mi?	365	2	218	98	47
			0,55	59,73	26,35	12,88
2	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu?	365	3	160	63	139
			0,82	43,84	17,26	38,08
3	Kitabın sayfaları uzun süreli kullanım için dayanıklı mı?	365	2	211	58	94
			0,55	57,81	15,89	25,75
4	Kitabın cildi dayanıklı mı?	365	1	174	93	97
			0,27	47,67	25,48	26,58
5	Şekilleri, grafikleri rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	365	7	275	64	19
			1,92	75,34	17,53	5,21
6	Şekillerin, grafiklerin çizimleri net mi?	365	6	280	59	20
			1,64	76,71	16,16	5,48
7	Kitabın yazılarını rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?	365	3	337	17	8
			0,82	92,33	4,66	2,19
8	Şekil ve fotoğraftaki renkler çekici mi?	365	11	187	120	47
			3,01	51,23	32,88	12,88
9	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	365	3	252	85	25
			0,82	69,04	23,29	6,85
10	Şekil ve fotoğraftaki renkle uygun renkler kullanılmış mı?	365	4	267	79	15
			1,10	73,15	21,64	4,11
11	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	365	4	229	107	25
			1,10	62,74	29,32	6,85
12	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	365	2	284	45	34
			0,55	77,81	12,33	9,32
13	Numaralandırılmış mı?	365	4	320	19	22
			1,10	87,67	5,21	6,03
14	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	365	6	235	96	28
			1,64	64,38	26,30	7,67
15	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi?	365	5	250	94	16
			1,37	68,49	25,75	4,38
16	Haritalar anlaşılır mı?	365	8	305	43	9
			2,19	83,56	11,78	2,47
17	Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz?	365	2	332	18	13
			0,55	90,96	4,93	3,56

18	Ünitelerin işlenişinde ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarınız dikkate alınmış mı?	365	4	206	132	23
			1,10	56,44	36,16	6,30
19	Ünitelerin konuları ilginizi çekiyor mu?	365	2	253	78	32
			0,55	69,32	21,37	8,77
20	Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır?	365	2	191	141	31
			0,55	52,33	38,63	8,49
21	Günlük hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	365	3	192	119	51
			0,82	52,60	32,60	13,97
22	Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı?	365	5	66	45	249
			1,37	18,08	12,33	68,22
23	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	365	17	110	112	126
			4,66	30,14	30,68	34,52
24	Günlük hayatınızda yaşadığınız şeylerle Sosyal Bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu?	365	9	140	134	82
			2,47	38,36	36,71	22,47
25	Kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi?	365	7	219	96	43
			1,92	60,00	26,30	11,78
26	Değerlendirme soruları sizi düşündürmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu?	365	3	253	75	34
			0,82	69,32	20,55	9,32
27	Ünite hazırlık çalışmaları, sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	365	2	206	115	42
			0,55	56,44	31,51	11,51
28	Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	365	7	254	72	32
			1,92	69,59	19,73	8,77
29	Eşleştirme-kısa cevap sorulara yer verilmiş mi?	365	6	169	129	61
			1,64	46,30	35,34	16,71
30	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	365	4	115	95	151
			1,10	31,51	26,03	41,37

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

TABLO: 13 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANKET SORULARIYLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNE AIT BULGULAR

ANKET NO	ANKET SORULARI	N	7. sınıf ÖĞRENCİ			
			BOŞ	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Kitabın kapağının kartonu kaliteli mi?	358	2	188	134	34
			0,56	52,51	37,43	9,50
2	Kitabın kapağı ilginizi çekiyor mu?	358	2	156	63	137
			0,56	43,58	17,60	38,27
3	Kitabın sayfaları uzun süreli kullanım için dayanıklı mı?	358	1	229	78	50
			0,28	63,97	21,79	13,97
4	Kitabın cildi dayanıklı mı?	358	1	185	110	62
			0,28	51,68	30,73	17,32
5	Şekilleri, grafikleri rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	358	4	232	91	31
			1,12	64,80	25,42	8,66
6	Şekillerin, grafiklerin çizimleri net mi?	358	8	209	96	45
			2,23	58,38	26,82	12,57
7	Kitabın yazılarını rahatlıkla okuyabiliyor musunuz?	358	5	326	20	7
			1,40	91,06	5,59	1,96
8	Şekil ve fotoğraftaki renkler çekici mi?	358	15	149	129	65
			4,19	41,62	36,03	18,16
9	Fotoğrafların baskı kalitesi yerinde mi?	358	3	200	118	37
			0,84	55,87	32,96	10,34
10	Şekil ve fotoğraftaki renkle uygun renkler kullanılmış mı?	358	5	213	100	40
			1,40	59,50	27,93	11,17
11	Fotoğrafların baskıları kaliteli mi?	358	2	182	120	54
			0,56	50,84	33,52	15,08
12	Altlarında anlaşılır açıklama var mı?	358	2	249	64	43
			0,56	69,55	17,88	12,01
13	Numaralandırılmış mı?	358	3	328	16	11
			0,84	91,62	4,47	3,07
14	Öğrenmede kalıcılık sağlıyor mu?	358	5	181	127	45
			1,40	50,56	35,47	12,57
15	Sayfa içinde yerleştirilirken görünüş olarak güzel düzenlenmiş mi?	358	9	201	106	42
			2,51	56,15	29,61	11,73
16	Haritalar anlaşılır mı?	358	8	209	100	41
			2,23	58,38	27,93	11,45
17	Kitabın kullandığı dili anlayabiliyor musunuz?	358	1	322	29	6
			0,28	89,94	8,10	1,68

18	Ünitelerin işlenişinde ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarımız dikkate alınmış mı?	358	2	136	176	44
			0,56	37,99	49,16	12,29
19	Ünitelerin konuları ilginizi çekiyor mu?	358	9	226	102	21
			2,51	63,13	28,49	5,87
20	Ünitelerde başarabildiğiniz yeteneklerinize uygun konular ele alınmış mıdır?	358	4	193	121	40
			1,12	53,91	33,80	11,17
21	Günlük hayattan yeterli örnek verilmiş mi?	358	4	122	123	109
			1,12	34,08	34,36	30,45
22	Sosyal Bilgilerle ilgili deney var mı?	358	6	31	34	287
			1,68	8,66	9,50	80,17
23	Gezi-Gözlem etkinlikleri ayrıntılı olarak verilmiş mi?	358	16	76	107	159
			4,47	21,23	29,89	44,41
24	Günlük hayatımızda yaşadığımız şeylerle Sosyal Bilgiler üniteleri birbirine benziyor mu?	358	3	77	139	139
			0,84	21,51	38,83	38,83
25	Kitabınızda yeni bilgilere yer verilmiş mi?	358	3	183	98	74
			0,84	51,12	27,37	20,67
26	Değerlendirme soruları sizi düşündürmeye ve yeni şeyler üretmeye sevk ediyor mu?	358	4	250	70	34
			1,12	69,83	19,55	9,50
27	Ünite hazırlık çalışmaları, sizi araştırmaya yeterince sevk ediyor mu?	358	1	194	124	39
			0,28	54,19	34,64	10,89
28	Hazırlık ve değerlendirme sorularını rahatlıkla anlayabiliyor musunuz?	358	4	205	106	43
			1,12	57,26	29,61	12,01
29	Eşleştirme-kısa cevap sorulara yer verilmiş mi?	358	4	131	125	98
			1,12	36,59	34,92	27,37
30	Çoktan seçmeli sorulara yer verilmiş mi?	358	3	90	83	182
			0,84	25,14	23,18	50,84

Açık olanlar kişi sayılarını, Koyu olanlar yüzdeleri ifade etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA

AKŞİT(BOZKURT), Fisun, Milli Coğrafya Ders Kitaplarının İncelenmesi.
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995

ALKAN, Cevat, Eğitim ortamları, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları ,
Ankara, 1979.

BAYRAKTAR, Bayram, “Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bağlamında İçerik Açısından
Tarih Dersleri Ve Bu Konuda Öğrenci Yaklaşımlarının Bir Değerlendirmesi” Öğretmen
Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, 18-20 Mart 1999, Dokuz Eylül
Üniversitesi, İzmir.

BLOOM S. Benjamin, İnsan Nitelikleri Ve Okulda Öğrenme, Milli Eğitim Basımevi,
Ankara, 1979.

DEMİREL, Özcan, Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Ankara: Pegem,
1999.

DEMİREL, Özcan, Türkçe Programı ve Öğretimi, Usem Yayınları, Ankara, 1997.

DÜNDAR, Ayşe, Ortaokul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafikselle Açısından
Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

ERDEN, Münire, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Alkım Yayınevi, Ankara, 1998.

ERTÜRK, Selahattin, Eğitimde Program Geliştirme, Meteksan Yayınları, Ankara,
1992.

GÜRHAN Can,Şefik Yaşar,Ersan Sözer,Sosyal Bilgiler Öğretimi, Açık Öğretim
Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1998.

KİBARKAYA, Mustafa, İlköğretim Ders Kitaplarında Tasarım Sorunları Ve Uygulama
Çalışmaları,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara,
1996.

KILIÇ, Selver, İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Ve Müfettişlerin Görüşleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1999.

KABAPINAR, Yücel, Müfredat Programı Ve Ders Kitapları Açısından Orta Öğretimde Tarih Öğretimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 1991.

MEB, İlköğretim Kurumlar Yönetmeliği, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1997.

RUNE, Petterson ve Diğerleri, "The Use of Verbo-Visual Information İn Teaching of Geography- Views From Teachers", The 23 th Annual Conferance of The İnternational Visual Litaracy Association, Washington, 1991.

SEYMAN, Bayram, Lise ve Dengi Okullarda Okutulan Coğrafya Ders Kitapları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, 1995.

SÖNMEZ, Veysel, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Pegem Yayınları, Ankara, 1996.

SÖNMEZ, Veysel, Öğretmen El Kitabı, Anı yayıncılık, Ankara, 1994.

TAN, Şeref ve Alaattin Erdoğan, Öğretimi Planlama Ve Değerlendirme, Anı Yayıncılık, Ankara. 2001

TAŞLI, İsmail, "Coğrafya Öğretmeninin Güncelleştirilmesinde Eğitim Teknolojisi Anlayışı Açısından Öğretmen Tutumları Ve Çağdaş Yaklaşım", Öğretmen Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sempozyumu, 18-20 Mart 1999, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

TAŞLI, İsmail, "Coğrafya Öğretiminde Öğrenci Klavuzlu Bir Yaklaşım", Milli Eğitim Dergisi, 140, Ekim-kasım-Aralık, 1998.

TDK, Türkçe Sözlük, Ankara, 1980.

YALIN, H.İbrahim, "Ders Kitapları Tasarımı", Milli Eğitim Dergisi,132, Ekim-Kasım-Aralık, 1996, s. 62.

YANPAR(ŞAHİN), Tuğba ve Soner Yıldırım ,Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme, Ankara: Anı yayınları, 1999.

YİĞİTARSLAN(GÖZKAYA), Demet . Öğretmen ve Öğrenci Gözüyle Ders Geçme Ve Kredi Sistemine Göre Tarih 1. Ders Kitabının Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi, 1995.

YÖK/ DÜNYA BANKASI, Sosyal Bilgiler Öğretimi, YÖK. Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1997.

YÖK/ DÜNYA BANKASI, MEGP Doktora Bursiyerleri Tez Özetleri . YÖK. Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1999.

